

USTAWA

z dnia 9 kwietnia 1938 r.

o powszechnym obowiązku wojskowym.

CZĘŚĆ I.

Przepisy wstępne.

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. (1) Siły Zbrojne stoją na straży bezpieczeństwa i praw zwierzchniczych Rzeczypospolitej, są ochroną i ostoją Jej niepodległości

i wolności oraz szkołą wychowania żołnierskiego i obywatelskiego.

(2) Wskrzeszone niezłomną wolą Wodza Narodu, Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, oraz wysiłkiem i ofiarą najlepszych synów Ojczyzny, mają wcielać w życie Jego wskazania i cnoty rycerskie.

(3) Siły Zbrojne po wsze czasy pozostawać będą pod szczególną opieką Narodu i Państwa.

Art. 2. (1) W skład Sił Zbrojnych wchodzi wojsko i marynarka wojenna.

(2) Wojsko składa się z jednostek organizacyjnych wojska stałego oraz z jednostek organizacyjnych obrony narodowej. Do wojska zalicza się również jednostki organizacyjne Korpusu Ochrony Pogranicza.

(3) Marynarka wojenna składa się z jednostek organizacyjnych sił morskich oraz z jednostek organizacyjnych flotylli rzecznych.

(4) W razie mobilizacji i w czasie wojny tudzież w przypadkach, gdy tego wymaga interes obrony Państwa stwierdzony uchwałą Rady Ministrów, w skład Sił Zbrojnych mogą wejść organizacje stosownie do przepisów szczególnych.

Art. 3. (1) Kontyngent wojska i marynarki wojennej określa akt ustawodawczy.

(2) Do kontyngentu nie zalicza się żołnierzy powołanych na ćwiczenia lub na przeszkolenie wojskowe.

Art. 4. Mobilizację zarządza Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Rady Ministrów przedstawiony przez Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 5. (1) Władzami wojskowymi właściwymi do spraw uzupełnień Sił Zbrojnych i administracji rezerw są komendy rejonów uzupełnień podległe dowódcom okręgów korpusów (terytorialnym dowódcom równorzędnym).

(2) Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych określa terytorialny podział obszaru Państwa na rejonów uzupełnień oraz ustala zasady współdziałania komend rejonów uzupełnień z władzami cywilnymi w sprawach związanych z wykonaniem powszechnego obowiązku wojskowego.

(3) Minister Spraw Wojskowych określa sposób założenia i prowadzenia ewidencji wojskowej oraz zakres działania i tryb postępowania władz wojskowych w sprawach uzupełnień Sił Zbrojnych i administracji rezerw.

Art. 6. (1) Władzami cywilnymi właściwymi do przeprowadzania czynności i załatwiania spraw, związanych z wykonywaniem powszechnego obowiązku wojskowego są:

- a) w kraju — władze administracji ogólnej i organa związków samorządu terytorialnego;
- b) za granicą — urzędy konsularne R. P.

(2) Zakres działania i tryb postępowania władz i organów wymienionych w ust. (1) określa rozporządzenie wykonawcze.

(3) Czynności, związane z wykonywaniem powszechnego obowiązku wojskowego, mogą być w miastach — w których czynności władz administracji ogólnej sprawują organy związków samorządu terytorialnego — przekazane

władzom państwowym w drodze rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych, wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Rozdział 2.

Zakres powszechnego obowiązku wojskowego.

Art. 7. (1) Powszechny obowiązek wojskowy obejmuje:

- a) obowiązek zgłaszania się do rejestru poborowych i obowiązek stawienia się do poboru;
- b) obowiązek odbycia w terminie i w sposób prawem przepisany służby wojskowej, tj. zasadniczej służby wojskowej, służby wojskowej w rezerwie, służby wojskowej w pospolitym ruszeniu, pomocniczej służby wojskowej oraz uzupełniającej służby wojskowej;
- c) obowiązek meldunkowy.

(2) Powszechny obowiązek wojskowy nie obejmuje obowiązku wojskowego szczególnego (obowiązek wojskowy żołnierzy służby stałej, oficerów kontraktowych, oficerów czasu wojny, oficerów w stopniach honorowych, żołnierzy pełniących służbę na podstawie dobrowolnego zobowiązania się do służby wojskowej, żołnierzy stanu spoczynku i innych).

Art. 8. (1) Powszechnemu obowiązkowi wojskowemu podlega każdy obywatel polski płci męskiej.

(2) Kobiety podlegają powszechnemu obowiązkowi wojskowemu w razie przyjęcia tego obowiązku ochotniczo, z wyjątkiem przypadku wymienionego w art. 103 ust. (3).

(3) Osoby, które przebywają na obszarze Rzeczypospolitej, jeżeli udowodnią, że są obywatelami państwa obcego, nie podlegają powszechnemu obowiązkowi wojskowemu; mogą być one przyjęte do wojska lub marynarki wojennej na własną prośbę na podstawie decyzji Ministra Spraw Wojskowych, który określa również zakres ich obowiązku wojskowego. Przez fakt służby wojskowej osoby te nie nabywają obywatelstwa polskiego.

(4) Osoby, które przebywają na obszarze Rzeczypospolitej, jeżeli nie udowodnią, że są obywatelami państwa obcego, podlegają powszechnemu obowiązkowi wojskowemu. Przez fakt służby wojskowej nie nabywają one obywatelstwa polskiego; obywatelstwo polskie może jednak być im nadane, chociażby nie uczyniły zadość warunkom, przewidzianym w art. 8 pkt 2, 3, 4 ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego (Dz. U. R. P. Nr 7, poz. 44), jeżeli odbyły zasadniczą służbę wojskową lub przeszkolenie wojskowe przez czas co najmniej 5 miesięcy.

Art. 9. Powszechny obowiązek wojskowy może być spełniony tylko osobiście.

Art. 10. (1) Od powszechnego obowiązku wojskowego wolne są:

- a) osoby, uznane za zupełnie niezdolne do służby wojskowej — od chwili uprawnienia się takiego orzeczenia;
- b) osoby, które zgodnie z obowiązującymi przepisami o obywatelstwie polskim udowodnią fakt posiadania lub uzyskania obcej przynależności państwowej — od chwili stwierdzenia tego faktu przez powiatową władzę administracji ogólnej lub o ile chodzi o osoby zamieszkałe stale za granicą przez urząd konsularny R. P.;
- c) osoby wydalone z wojska lub z marynarki wojennej, albo wydalone z korpusu oficerskiego z mocy lub w następstwie wyroku sądowego — od chwili uprawnomocnienia się wyroku;
- d) osoby wykluczone z korpusu oficerskiego z mocy orzeczenia oficerskiego sądu honorowego — od chwili uprawnomocnienia się orzeczenia.

(2) Osoby zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego podlegają ponownie temu obowiązkowi, jeżeli ustaną okoliczności, które były powodem ich zwolnienia.

Art. 11. (1) Od powszechnego obowiązku wojskowego mogą być zwolnione osoby, ubiegające się o uzyskanie obcego obywatelstwa.

(2) Osoby powołane do odbycia czynnej służby wojskowej mogą być zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo dopiero po zwolnieniu z tej służby.

(3) O zwolnieniu osób, zamieszkałych w kraju lub czasowo przebywających za granicą, rozstrzyga — na podstawie prośby, wniesionej do powiatowej władzy administracji ogólnej, komendant rejonu uzupełnień w porozumieniu z powiatową władzą administracji ogólnej. W razie niedojścia do porozumienia władz powyższych, lub w razie wniesienia odwołania przez stronę, której zwolnienia odmówiono, rozstrzyga ostatecznie o zwolnieniu dowódca okręgu korpusu (terytorialny dowódca równorzędny) w porozumieniu z wojewódzką władzą administracji ogólnej. Prośby o zwolnienie osób, zamieszkałych stale za granicą, rozstrzyga urząd konsularny R. P. na podstawie prośby wniesionej do tego urzędu; odwołanie od odmownej decyzji rozstrzyga ostatecznie Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

(4) Odwołanie od odmownej decyzji powinno być wniesione do władzy, która wydała orzeczenie w I instancji w terminie zawitym 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia.

(5) Okres czasu, na jaki może być orzeczone zwolnienie od powszechnego obowiązku wojskowego z tytułu ubiegania się o obce obywatelstwo, ustali rozporządzenie wykonawcze.

(6) Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych może udzielić z urzędu zwolnienia od powszechnego obowiązku wojskowego tym osobom lub grupom osób, które uzyskały obce obywatelstwo bez otrzymania zwolnienia w trybie przewidzianym w artykule niniejszym. Przepis tego ustępu stosuje się również do tych, którzy po nabyciu obcego obywatelstwa obywatelstwo to później utracili.

Art. 12. (1) Obowiązek odbycia służby wojskowej oraz obowiązek meldunkowy osób, na których ciąży powszechny obowiązek wojskowy, gaśnie z końcem tego roku kalendarzowego, w którym osoby te kończą 60 lat życia.

(2) W razie mobilizacji i w czasie wojny może Minister Spraw Wojskowych powołać do odbycia czynnej służby wojskowej oficerów, na których ciążył powszechny obowiązek wojskowy, także po ukończeniu przez nich 60 lat życia, za ich zgodą.

Art. 13. (1) Od obowiązku odbycia służby wojskowej wolni są obywatele polscy, którzy uzyskali stopień oficerski w armiach lub marynarkach państw obcych, albo też w formacjach polskich uznanych przez Państwo Polskie, jeżeli nie zostaną uznani za oficerów wojska polskiego lub polskiej marynarki wojennej.

(2) Osoby te mogą być w razie wojny przyjęte do służby wojskowej w charakterze ochotników-szeregowców, w każdym poszczególnym przypadku na podstawie decyzji Ministra Spraw Wojskowych.

(3) W razie położenia przez wymienione osoby zasług w obronie Państwa, może Minister Spraw Wojskowych przedstawić Prezydentowi Rzeczypospolitej wniosek o nadanie im stopnia oficerskiego, nie wyższego jednak od wykazanego.

Art. 14. (1) Od obowiązku odbycia służby wojskowej wykluczone są z mocy prawa osoby, skazane sądownie na karę więzienia powyżej 3 lat oraz osoby, co do których sąd zarządził umieszczenie ich w zakładzie dla niepoprawnych (wykluczenie od służby wojskowej).

(2) Wykluczenie trwa przez okres lat 10, licząc od dnia odcierpienia, przedawnienia lub darowania kary. W razie warunkowego zwolnienia okres powyższy liczy się od dnia zwolnienia, jeżeli nie nastąpiło jego odwołanie. W razie umieszczenia skazanego w zakładzie dla

niepoprawnych okres wykluczenia nie kończy się przed zwolnieniem z zakładu.

(3) W razie sądowego skazania na karę pozbawienia wolności powyżej 3 miesięcy za przestępstwo, popełnione z niskich pobudek, za zbrodnię stanu, za przestępstwo przeciwko interesom zewnętrznym Państwa i stosunkom międzynarodowym lub za zbrodnię albo występki przeciwko bezpieczeństwu Państwa, tudzież w przypadkach, gdy sąd zarządził umieszczenie sprawcy w domu pracy przymusowej, — władza wojskowa może orzec wykluczenie od służby wojskowej na czas określony nie dłuższy jednak niż lat 10, licząc od dnia wskazanego w ust. (2). Jeżeli skazany został umieszczony w domu pracy przymusowej, okres wykluczenia nie kończy się przed dniem zwolnienia go z tego domu.

(4) Po upływie okresu wykluczenia, osoby te podlegają obowiązkowi odbycia służby wojskowej; zostają one zależnie od wieku i posiadanych zdolności do służby wojskowej zaliczone do rezerwy, pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej, albo też zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego.

(5) Minister Spraw Wojskowych określi w drodze rozporządzenia władze wojskowe, właściwe do wydawania orzeczeń w myśl ust. (3), tudzież warunki odbycia przez osoby wykluczone służby wojskowej w czasie wojny.

(6) Przepisy artykułu niniejszego odnoszą się również do tych obywateli polskich, podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, którzy skazani zostali przez sądy zagraniczne za czyny, ulegające karze według przepisów ustawodawstwa polskiego.

C Z Ę Ś Ć I I.

Rejestracja poborowych.

Art. 15. (1) Urzędnicy stanu cywilnego i prowadzący metryki, a w przypadkach, gdy księgi stanu cywilnego (metrykalne) uległy zniszczeniu lub zaginięciu, urzędy i instytucje, otrzymujące duplikaty tych ksiąg, są obowiązane przysyłać corocznie najpóźniej do dnia 1 lipca zarządom gmin wyciąg z metryki urodzonych i zmarłych, odnoszące się do osób płci męskiej, które w danym roku kalendarzowym ukończyły, ukończą lub ukończyłyby, gdyby żyły, 17 lat życia.

(2) Urzędy i organy, wymienione w ust. (1), obowiązane są udzielać ponadto wszelkich wyjaśnień, wyciągów i odpisów, potrzebnych przy czynnościach urzędowych, wynikających z ustawy niniejszej lub wydanych na jej podstawie przepisów.

(3) W razie niewykonania obowiązków, wynikających z artykułu niniejszego, powiatow-

wa władza administracji ogólnej może zarządzić wykonanie zaniedbanych czynności na koszt winnego.

Art. 16. Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, obowiązane są w ciągu miesiąca września tego roku kalendarzowego, w którym ukończyły lub ukończyą 17 lat życia, zgłosić się osobiście przed właściwą władzą w dniu przez nią wyznaczonym wraz z posiadanymi dokumentami, stwierdzającymi tożsamość osoby, celem wciągnięcia ich do rejestru poborowych (pierwsza rejestracja poborowych).

Art. 17. (1) Zgłoszenie do rejestru poborowych powinno być dokonane:

- a) przez osoby, posiadające w kraju miejsce zamieszkania — w zarządzie gminy miejsca zamieszkania; zgłoszenie tych osób może nastąpić także pisemnie w sposób, jaki ustali rozporządzenie wykonawcze;
- b) przez osoby, nie posiadające w kraju miejsca zamieszkania — w zarządzie gminy właściwym dla ich miejsca pobytu; w razie zmiany miejsca pobytu osoby te obowiązane są ponadto zgłosić się niezwłocznie w zarządzie gminy nowego miejsca pobytu lub zamieszkania;
- c) przez osoby, które zamieszkują stale poza granicami Państwa — we właściwym urzędzie konsularnym R. P.; zgłoszenie ma nastąpić osobiście lub pisemnie w sposób, który ustali rozporządzenie wykonawcze. Osoby czasowo przebywające poza granicami Państwa w czasie, określonym w art. 16 spełniają ten obowiązek pisemnie w zarządzie gminy właściwym dla miejsca ich zamieszkania w kraju.

(2) Na obszarze górnośląskiej części województwa śląskiego może wojewoda upoważnić naczelników urzędów okręgowych do wykonywania wszelkich czynności, związanych z rejestracją poborowych.

(3) Zgłaszający się do rejestru poborowych otrzymują zaświadczenie, stwierdzające dopełnienie obowiązku rejestracji; zaświadczenie to powinno być przedstawione przez interesowanego na każde żądanie władzy.

Art. 18. (1) Na podstawie wyciągu metrykalnego (art. 15) oraz zgłoszeń do rejestracji (art. 16), jako też na podstawie wszelkich innych posiadanych przez władzę danych, zarządy gmin (naczelnicy urzędów okręgowych) zakładają rejestry poborowych danego rocznika, wciągając do nich nazwiska osób, podlegających obowiązkowi rejestracji.

(2) Sposób prowadzenia rejestru poborowych przez zarządy gmin (naczelników urzę-

dów okręgowych) określają zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, a przez urzędy konsularne R. P. — zarządzenia Ministra Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

Art. 19. (1) Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, które w ciągu danego roku kalendarzowego ukończyły lub ukończą 20 lat życia, obowiązane są zgłosić się w ciągu miesiąca października i listopada ponownie we właściwym (art. 17) zarządzie gminy (u naczelnika urzędu okręgowego) w dniu przez ten zarząd wyznaczonym wraz z posiadanymi dokumentami, stwierdzającymi tożsamość osoby i podać swe miejsce zamieszkania, a w razie jego braku miejsce pobytu (ponowna rejestracja poborowych). Osoby, mające w kraju miejsce zamieszkania, mogą zgłoszenie skutecznie pisemnie w sposób określony rozporządzeniem wykonawczym.

(2) Osoby, zamieszkałe stale za granicą, wolne są od obowiązku ponownej rejestracji. Osoby, które w czasie określonym w ust. (1) czasowo tylko przebywają poza granicami Państwa, obowiązane są zgłosić się do ponownej rejestracji w zarządzie gminy (u naczelnika urzędu okręgowego) właściwym dla miejsca ich zamieszkania w kraju. Zgłoszenie może być skuteczne również pisemnie w sposób określony rozporządzeniem wykonawczym.

(3) Osoby, które uczyniły zadość obowiązkowi ponownej rejestracji, otrzymują zaświadczenia; zaświadczenie powinno być przedstawione przez interesowanego na każde żądanie władzy.

Art. 20. (1) Osoby, które z jakiegokolwiek powodu nie uczyniły zadość obowiązkowi zgłoszenia się do rejestracji w terminie określonym w art. 16 lub 19, obowiązane są spełnić ten obowiązek niezwłocznie po ustaniu przeszkody.

(2) Dla osób wymienionych w ust. (1) obowiązek ten trwa do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 60 lat życia.

Art. 21. (1) Rejestr poborowych, sprawdzony na podstawie ponownej rejestracji poborowych, ma być najpóźniej z dniem 1 stycznia następnego roku kalendarzowego po ponownej rejestracji wyłożony w zarządzie gminy (u naczelnika urzędu okręgowego) przez przeciąg 2 tygodni do przejrzenia.

(2) O wyłożeniu rejestru poborowych do przejrzenia zawiadamia się mieszkańców gminy w sposób przyjęty w danej miejscowości.

(3) Każdy obywatel ma prawo żądania wciągnięcia do rejestru poborowych osoby pominiętej w rejestrze lub też sprostowania mylnego wpisu.

Art. 22. (1) Po upływie terminu określonego w art. 21 ust. (1):

- a) zarząd miejski m. st. Warszawy oraz zarządy miast wydzielonych z powiatowych związków samorządowych sporządzają na podstawie rejestru poborowych listę poborowych i przesyłają ją powiatowej władzy administracji ogólnej, jeżeli same nie posiadają uprawnień powiatowej władzy administracji ogólnej;
- b) zarządy miast niewydzielonych oraz zarządy gmin wiejskich (naczelnicy urzędów okręgowych) sporządzają rejestry poborowych w 2 egzemplarzach, przy czym jeden egzemplarz rejestru poborowych pozostaje w zarządzie gminy (u naczelnika urzędu okręgowego), drugi zaś egzemplarz przesyłają powiatowej władzy administracji ogólnej, która na jego podstawie sporządza listę poborowych.

(2) Powiatowa władza administracji ogólnej może przekazać zarządom gmin (naczelnikom urzędów okręgowych) wymienionym w ust. (1) lit. b) sporządzenie listy poborowych zamiast przesłania drugiego egzemplarza rejestru poborowych.

(3) Sposób układania i prowadzenia listy poborowych określają zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

Art. 23. (1) Lista poborowych powinna być zestawiona najpóźniej do końca marca.

(2) Potrzebne zmiany w liście poborowych przeprowadzają powiatowe władze administracji ogólnej wyjąwszy przypadki przewidziane w ustawie niniejszej.

Art. 24. (1) Koszty związane z założeniem i prowadzeniem rejestrów poborowych ponoszą gminy.

(2) Koszty sporządzenia list poborowych oraz potrzebnych do nich skorowidzów pokrywa się:

- a) z budżetu gminy w tych przypadkach, gdy w myśl art. 22 ust. (1) i (2) zarząd gminy powołany jest do wykonania tych czynności;
- b) z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, gdy czynności te wykonywają powiatowe władze administracji ogólnej. Z tego budżetu pokrywa się również wszelkie niezbędne wydatki, związane z przygotowaniem poboru (sporządzenie wykazów), a w szczególności także koszty kancelaryjne urzędów i organów wymienionych w art. 15, wynikające z wykonania żądań wystosowanych do nich na zasadzie ust. (2) tego przepisu.

(3) Koszty, związane z prowadzeniem rejestracji za granicą, pokrywa się według zasad określonych przez Ministra Spraw Zagranicznych z budżetu tego ministerstwa.

C Z Ę Ś Ć III.

Pobór.

R o z d z i a ł 1.

Przepisy ogólne.

Art. 25. Prezydent Rzeczypospolitej zarządza corocznie pobór w granicach ustalonego kontyngentu.

Art. 26. Pobór przeprowadza Minister Spraw Wewnętrznych, — a co do osób stale zamieszkałych za granicą — Minister Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 27. (1) Pobór w kraju odbywa się corocznie między 1 maja a 30 czerwca (pobór główny).

(2) Minister Spraw Wojskowych może oznaczyć również inny termin poboru głównego, a to zarówno co do ogółu poborowych, jak i poszczególnych ich kategorii.

(3) O terminie poboru głównego władze administracji ogólnej zawiadamiają ludność za pomocą obwieszczeń, które należy podać do publicznej wiadomości co najmniej na 2 tygodnie przed rozpoczęciem poboru.

(4) Minister Spraw Wewnętrznych może zarządzić również inny, niż określony w ust. (3) sposób wezwania do poboru ogółu poborowych lub poszczególnych ich kategorii; może również zarządzić co do poszczególnych kategorii poborowych krótszy niż określony w ust. (3) termin wezwania do poboru.

Art. 28. (1) Dla osób, które z jakichkolwiek powodów nie stawily się do poboru głównego, powiatowa władza administracji ogólnej zarządza pobór w innym terminie (pobór dodatkowy).

(2) Do poboru dodatkowego i komisji poborowych, urzędujących w czasie poboru dodatkowego, stosuje się przepisy o poborze głównym i komisjach poborowych urzędujących w czasie poboru głównego, jeżeli Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i innymi interesowanymi ministrami w drodze rozporządzenia nie zarządzi inaczej.

Art. 29. (1) O potrzebie przeprowadzenia poboru za granicą co do osób stale tam zamieszkałych decyduje Minister Spraw Woj-

skowych, który oznacza również termin poboru oraz kraje, w których należy go przeprowadzić.

(2) Sposób przeprowadzania poboru za granicą określa zarządzenie Ministra Spraw Zagranicznych wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

R o z d z i a ł 2.

Komisje poborowe i rozpoznawcze.

Art. 30. Władzami właściwymi do przeprowadzenia przeglądu poborowych i orzekania o ich zdolności do służby wojskowej są:

- a) w kraju — jako władze pierwszej instancji komisje poborowe, a jako władze drugiej instancji komisje rozpoznawcze;
- b) za granicą — w krajach, które ustali Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych i Spraw Wewnętrznych, — jako władze pierwszej instancji konsularne komisje poborowe, a jako władze drugiej instancji konsularne komisje rozpoznawcze.

Art. 31. (1) W skład komisji poborowej wchodzi:

- a) jako przewodniczący:
kierownik powiatowej władzy administracji ogólnej lub wyznaczony przez wojewódzką władzę administracji ogólnej urzędnik referendarski administracji spraw wewnętrznych, a w miastach, w których funkcje powiatowej władzy administracji ogólnej sprawują prezydenci tych miast — prezydent miasta lub jego zastępca. W miejscowościach, w których czynności poborowe przekazane zostały władzom rządowym w myśl art. 6 ust. 3, przewodniczącym komisji poborowej jest kierownik tej władzy lub jego zastępca;
- b) jako członkowie:
 - 1) komendant rejonu uzupełnień lub oficer wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu (terytorialnego dowódcę równorzędnego); komendant rejonu uzupełnień lub wyznaczony oficer jest w komisji przedstawicielem wojska i marynarki wojennej,
 - 2) lekarz wojskowy wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu (terytorialnego dowódcę równorzędnego),
 - 3) lekarz powiatowy; jeżeli lekarz powiatowy nie może wziąć udziału w komisji poborowej, powiatowa władza administracji ogólnej powołuje w jego miejsce lekarza samorządowego lub lekarza,

pozostającego w państwowej służbie cywilnej w innym dziale administracji państwowej, a w razie ich braku lekarza cywilnego wolnopraktykującego,

- 4) przedstawiciel rady powiatowej, a w miastach tworzących odrębne powiaty miejskie delegat rady miejskiej.

(2) W razie dokonywania poboru kobiet, w miejsce lekarzy, wymienionych w ust. (1) lit. b) pkt 2) i 3), wchodzi dwie lekarki, wyznaczone przez władze, które określi rozporządzenie wykonawcze.

(3) Przy przeglądzie poborowych z poszczególnych gmin ma być obecny przełożony gminy lub jego zastępca, oraz sołtys z danej gromady; w razie przeglądu kobiet ma być ponadto obecną przy poborze przedstawicielka organizacji kobiecej, wyznaczona przez powiatową władzę administracji ogólnej.

(4) Niestawienie się do komisji poborowej przedstawiciela rady powiatowej lub delegata rady miejskiej nie wpływa na ważność czynności komisji.

Art. 32. (1) Przepisy co do zakresu działania i trybu urzędowania komisji poborowej, tudzież praw i obowiązków jej członków oraz osób, uczestniczących w jej czynnościach, określili rozporządzenie wykonawcze.

(2) Przegląd kobiet, stających przed komisją poborową, odbywa się tylko w obecności kobiet lekarek, wchodzących w skład tej komisji, bez udziału pozostałych członków komisji.

Art. 33. (1) Lokalu, mebli, opału i oświetlenia, potrzebnych do urzędowania komisji poborowej, dostarcza gmina, w której odbywa się pobór. Lokal i jego umeblowanie mają odpowiadać wymogom, ustalonym przez powiatowe władze administracji ogólnej w porozumieniu z komendantem rejonu uzupełnień i mają być utrzymane w porządku przez gminę.

(2) Wydatki, połączone z wykonaniem obowiązków określonych w ust. (1), pokrywają:

- a) w gminach miejskich, wydzielonych z powiatowego związku samorządowego — te gminy;
- b) w miastach nie wydzielonych i w gminach wiejskich — powiatowe związki samorządowe z prawem rozłożenia wydatkowanej kwoty na gminy uczestniczące w poborze.

(3) Gminy miejskie i wiejskie oraz powiatowe związki samorządowe pokrywają wspomniane wydatki z ogólnych źródeł dochodowych.

(4) Gminom miejskim oraz powiatowym związkom samorządowym służy w razie przeprowadzenia na ich obszarze poboru dla gmin innego powiatowego związku samorządowego — prawo żądania zwrotu spowodowanych tym wydatków od właściwego powiatowego

związku samorządowego, temu zaś prawo rozłożenia wydatkowanej kwoty na gminy uczestniczące w poborze.

(5) Podstawę do obliczenia kwot, podlegających zwrotowi lub rozłożeniu, stanowi ilość osób, przedstawionych komisji poborowej w okresie obrachunkowym.

(6) Wynikające z tytułu powyższych rozliczeń kwestie sporne rozstrzyga ostatecznie właściwa władza nadzorcza.

Art. 34. (1) Powiatowa władza administracji ogólnej zaopatruje komisję poborową w środki sanitarne i przyrządy lekarskie, niezbędne dla przeglądu lekarskiego, oraz w przybory pisarskie i druki, niezbędne do urzędowania. Normy zaopatrzenia w środki sanitarne i przyrządy lekarskie ustala Minister Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

(2) Koszty zaopatrzenia w środki sanitarne i przyrządy lekarskie pokrywa się z budżetu Ministerstwa Opieki Społecznej.

(3) Koszty zaopatrzenia w przybory pisarskie i w druki pokrywa się z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art. 35. (1) Koszty podróży i diety członków komisji i osób uczestniczących w poborze pokrywa ta władza, która tych członków, bądź te osoby delegowała.

(2) Lekarz cywilny wolnopraktykujący, zastępujący lekarza powiatowego, ma prawo do dziennego wynagrodzenia oraz zwrotu kosztów podróży w wysokości, ustalonej przez Ministra Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Skarbu. Należność ta pokrywa się z budżetu Ministerstwa Opieki Społecznej.

Art. 36. (1) Zadaniem komisji rozpoznawczej jest ponowne zbadanie:

- a) zdolności do służby wojskowej poborowych, jeżeli przy ustalaniu tej zdolności przez komisję poborową nastąpiła różnica zdań pomiędzy członkami komisji;
- b) zdolności do służby wojskowej poborowych, jeżeli zajdą okoliczności, wskazane w ustawie niniejszej, uzasadniające konieczność ponownego przeglądu;
- c) zdolności do pracy mężczyzn członków rodziny ubiegających się o odroczenie terminu odbycia zasadniczej służby wojskowej w przypadku wniesienia odwołania od orzeczenia powiatowej władzy administracji ogólnej odmawiającego odroczenia zasadniczej służby wojskowej.

(2) Orzeczenia komisji rozpoznawczej są ostateczne.

Art. 37. (1) W skład komisji rozpoznawczej wchodzi:

- a) jako przewodniczący:
 - urzędnik referendarski administracji spraw wewnętrznych, wyznaczony przez wojewódzką władzę administracji ogólnej,
- b) jako członkowie:
 - 1) oficer sztabowy, wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu (terytorialnego dowódcę równorzędnego); oficer ten jest w komisji przedstawicielem wojska i marynarki wojennej;
 - 2) lekarz wojskowy wyznaczony przez dowódcę okręgu korpusu (terytorialnego dowódcę równorzędnego);
 - 3) lekarz wyznaczony przez wojewódzką władzę administracji ogólnej;
 - 4) przedstawiciel rady wojewódzkiej lub sejmiku wojewódzkiego.

(2) W razie badania zdolności do służby kobiety, w skład komisji rozpoznawczej wchodzi zamiast lekarzy, wymienionych w ust. (1) lit. b) pkt 2) i 3), dwie lekarki wyznaczone przez władzę, które określi rozporządzenie wykonawcze.

(3) Niestawienie się przedstawiciela rady wojewódzkiej lub sejmiku wojewódzkiego na komisji rozpoznawczej nie wpływa na ważność czynności komisji.

(4) Prawa i obowiązki przewodniczącego i członków komisji rozpoznawczej oraz miejsce i tryb urzędowania komisji rozpoznawczej określi rozporządzenie wykonawcze.

Art. 38. Koszty, związane z urzędowaniem komisji rozpoznawczej, pokrywają władze według trybu i na zasadach, wskazanych w art. 33 — 35 dla komisji poborowej.

Art. 39. (1) Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych, wydane w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Spraw Zagranicznych określi:

- a) skład osobowy konsularnej komisji poborowej i konsularnej komisji rozpoznawczej,
- b) prawa i obowiązki przewodniczącego i członków komisji,
- c) miejsce i sposób urzędowania komisji.

(2) Orzeczenia konsularnych komisji rozpoznawczych są ostateczne.

(3) Koszty związane z urzędowaniem konsularnych komisji poborowych i konsularnych komisji rozpoznawczych pokrywa się według zasad określonych przez Ministra Spraw Zagranicznych z budżetu tego ministerstwa.

Rozdział 3.

Obowiązek stawienia się do poboru.

Art. 40. (1) Wiek poborowy rozpoczyna się z dniem 1 stycznia tego roku, w którym podlegający powszechnemu obowiązkowi wojsko-

wemu kończy 21 lat życia i trwa do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończy on 23 lata życia.

(2) Dla osób, które uzyskały dowód ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego, przed osiągnięciem wieku poborowego określonego w ust. (1) — wiek poborowy rozpoczyna się z dniem ukończenia szkoły; dla absolwentów dwuletnich liceów zawodowych, którzy przedłożą dowód przyjęcia do 3 klasy specjalnej liceum zawodowego, wiek poborowy rozpoczyna się z dniem ukończenia tej 3 klasy. Dla osób wymienionych w ustępie niniejszym wiek poborowy trwa do końca tego roku kalendarzowego, w którym osoby te kończą 23 lata życia.

(3) Wiek poborowy w razie mobilizacji i w czasie wojny rozpoczyna się z dniem 1 stycznia tego roku kalendarzowego, w którym podlegający powszechnemu obowiązkowi wojskowemu kończy 18 lat życia.

(4) Urodzeni w tym samym roku kalendarzowym stanowią jeden rocznik, oznaczony według roku ich urodzenia.

Art. 41. (1) Każdy podlegający powszechnemu obowiązkowi wojskowemu obowiązany jest stawiać się corocznie w okresie wieku poborowego przed właściwą komisją poborową do czasu wydania orzeczenia, ustalającego ostatecznie jego stosunek do służby wojskowej.

(2) Osoby, wymienione w art. 40 ust. (2) obowiązane są stawiać się do poboru przed właściwą komisją poborową w tym roku kalendarzowym, w którym ukończyły szkoły (studia) stopnia licealnego. Jeżeli na komisji poborowej nie otrzymały orzeczenia ustalającego ostatecznie ich stosunek do służby wojskowej, obowiązane są one stawiać się do ponownego poboru w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 21 lat życia; w tym przypadku podlegają one obowiązkowi stawienia się do poboru na zasadach określonych w ust. (1).

(3) W razie mobilizacji i w czasie wojny obowiązek stawienia się do poboru istnieje na każde wezwanie powiatowej władzy administracji ogólnej, chociażby w danym roku osoby obowiązane do stawienia się do poboru uczyniły już zadość temu obowiązkowi.

Art. 42. (1) Osoby, które z jakichkolwiek powodów nie stawiały się do poboru w wieku poborowym, lub też których stosunek do służby wojskowej w tym czasie nie został ostatecznie określony, obowiązane są stawiać się do poboru po ustaniu przeszkody w najbliższym terminie urzędowania komisji poborowej.

(2) Dla osób wymienionych w ust. (1) obowiązek stawienia się do poboru trwa do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 60 lat życia.

(3) W tym okresie czasu osoby te będą poddane tylko jednorazowemu przeglądowi, po czym jeżeli przekroczyły 38 lat życia zostaną — zależnie od wieku i zdolności do służby — zaliczone do rezerwy, pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej, albo też zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego.

Art. 43. (1) Do poboru należy stawić się osobiście, wraz z posiadanymi dokumentami, stwierdzającymi tożsamość osoby, jej wykształcenie i zawód.

(2) Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych określi w drodze rozporządzenia, które osoby i pod jakimi warunkami mogą być zwolnione od obowiązku osobistego stawienia się do poboru.

Art. 44. (1) Obowiązek stawienia się do poboru należy spełnić przed komisją poborową właściwą dla tej gminy, w której rejestrach poborowych wpisany jest poborowy.

(2) Powiatowa władza administracji ogólnej może zarządzić na prośbę poborowego lub z urzędu stawienie się przed komisją poborową właściwą dla miejsca pobytu poborowego w chwili poboru (delegowana komisja poborowa).

Art. 45. (1) Powiatowe władze administracji ogólnej wykonywają nadzór nad należytym i terminowym wypełnieniem przez poborowych obowiązku stawienia się do poboru.

(2) W razie uchylenia się poborowego bez usprawiedliwionych powodów od obowiązku stawienia się do poboru, powiatowa władza administracji ogólnej zarządza przymusowe doprowadzenie uchylającego się do najbliższej komisji poborowej przez podległe sobie zarządy gmin lub organa policji państwowej.

(3) W razie uzasadnionej obawy ponownego uchylenia się od poboru może być zarządzone tymczasowe przytrzymanie uchylającego się do czasu najbliższego dodatkowego poboru.

Art. 46. (1) Koszty stawienia się do poboru ponosi poborowy. W razie stwierdzonej niezamieszkałości poborowy będzie przedstawiony do poboru przez gminę miejsca zamieszkania na koszt tej gminy.

(2) Koszty tymczasowego przytrzymania poborowego podejrzanego o zamiar uchylenia się od obowiązku stawienia się do poboru, oraz wszelkie koszty związane z przymusowym doprowadzeniem poborowego ponosi poborowy. W razie nieściągalności tych kosztów pokrywa je gmina miejsca zamieszkania a w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania — Skarb Państwa z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Rozdział 4.

Przeгляд poborowych.

Art. 47. (1) Przeglądu poborowych dokonywa komisja poborowa na podstawie listy poborowych dostarczonej komisji poborowej przez powiatową władzę administracji ogólnej.

(2) Potrzebne zmiany w listach poborowych przeprowadza w okresie poboru przewodniczący komisji poborowej w porozumieniu z przedstawicielem wojska i marynarki wojennej wchodzącym w skład tej komisji.

(3) Obecni przy poborze przedstawiciele gmin i gromad są odpowiedzialni za tożsamość osób, które stawili się do poboru.

Art. 48. Przepisy wydane przez Ministra Spraw Wojskowych określają:

- a) warunki zdolności do służby wojskowej,
- b) sposób badania stanu zdrowia poborowych (przeгляд) oraz tryb postępowania lekarzy komisji poborowych i rozpoznawczych.

Art. 49. (1) Po zbadaniu stanu zdrowia poborowego komisja poborowa ustala stosunek poborowego do służby wojskowej, wydając jedno z orzeczeń wymienionych w ust. (2).

(2) Orzeczenie komisji poborowej może opiewać, że poborowy jest:

- a) zdolny do zasadniczej służby wojskowej (kategoria A) lub
- b) czasowo niezdolny do służby wojskowej (kategoria B) lub
- c) zdolny do służby w pospolitym ruszeniu (kategoria C) lub
- d) zdolny do pomocniczej służby wojskowej (kategoria D) lub
- e) zupełnie niezdolny do służby wojskowej (kategoria E).

(3) Orzeczenie o czasowej niezdolności do służby wojskowej (kategoria B) może być wydane tylko co do poborowych, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 21 lub 22 rok życia, oraz co do poborowych wymienionych w art. 41 ust. (2) zdanie pierwsze.

(4) Od orzeczenia komisji poborowej nie ma odwołania.

Art. 50. (1) Bez poddawania przeglądowi zostają zaliczeni do pomocniczej służby wojskowej na podstawie przedstawionych komisji poborowej dokumentów, które ustali rozporządzenie wykonawcze:

- a) duchowni wyznania katolickiego, którzy otrzymali święcenia;
- b) zakonnicy wyznania katolickiego, którzy złożyli śluby zakonne;
- c) uczniowie seminariów katolickich i nowicjusze zakonów i zgromadzeń katolickich;

- d) duchowni i zakonnicy innych przez Państwo uznanych wyznań chrześcijańskich, którzy otrzymali wyższe święcenia lub złożyli uroczyste śluby zakonne;
- e) nowicjusze klasztorów prawosławnych;
- f) zatwierdzeni przez władzę państwową rabini i podrabini;
- g) duchowni innych uznanych przez Państwo wyznań niechrześcijańskich.

(2) O zaliczeniu do pomocniczej służby wojskowej osób wymienionych w ust. (1) orzeka przy poborze komisja poborowa, a po poborze — powiatowa władza administracji ogólnej, lub co do osób zamieszkałych stale za granicą urząd konsularny R. P.

(3) Osoby, wymienione w ust. (1), które wystąpiły lub zostały wykluczone ze stanu duchownego, seminarium, nowicjatu, zakonu, klasztoru, lub zgromadzenia, podlegają obowiązkowi służby wojskowej na ogólnych zasadach.

(4) W czasie wojny nie mogą być osoby wymienione w ust. (1) zaliczone do pomocniczej służby wojskowej, jeżeli warunki uzasadniające to prawo powstały po rozpoczęciu wojny.

Art. 51. (1) Jeżeli komisja poborowa nie może przy poborze zbadać stanu zdrowia poborowego w sposób wystarczający do wydania orzeczenia o jego zdolności do służby wojskowej, zarządza odesłanie poborowego do wojskowego zakładu leczniczego, celem zbadania jego stanu zdrowia (na ekspertyzę). Odstawienie poborowego do wojskowego zakładu leczniczego zarządza powiatowa władza administracji ogólnej.

(2) Poborowy po zbadaniu stanu zdrowia zostaje ponownie przedstawiony wraz z opinią wojskowego zakładu leczniczego komisji poborowej, jeżeli ta komisja jeszcze urzęduje. W przeciwnym przypadku komendant wojskowego zakładu leczniczego przesyła swą opinię powiatowej władzy administracji ogólnej, a poborowego kieruje pod adresem przez tę władzę wskazanym. Powiatowa władza administracji ogólnej przesyła otrzymaną opinię komisji poborowej w najbliższym terminie jej urzędowania i zarządza przedstawienie jej poborowego, jeżeli obecność jego jest potrzebna do wydania orzeczenia.

(3) Na podstawie opinii wojskowego zakładu leczniczego komisja poborowa wydaje orzeczenie, ustalające stosunek poborowego do służby wojskowej.

(4) Koszty odstawienia poborowego do wojskowego zakładu leczniczego, koszty pobytu poborowego w tym zakładzie, tudzież koszty powrotu poborowego z zakładu wraz z ewentualną opieką sanitarną pokrywa się z budżetu Ministerstwa Opieki Społecznej.

Art. 52. (1) W razie stwierdzenia przy poborze u poborowego wady lub ułomności, czyniącej go niezdolnym do służby wojskowej, ale dającej się wyleczyć najwyżej w ciągu 4 miesięcy, komisja poborowa może zarządzić odesłanie poborowego do cywilnego lub wojskowego zakładu leczniczego celem poddania leczeniu. Odstawienie poborowego do zakładu leczniczego zarządza powiatowa władza administracji ogólnej.

(2) Przepisy art. 51 ust. (2), (3), (4) stosuje się odpowiednio.

Art. 53. (1) Jeżeli uzyskanie przez poborowego pełnej zdolności do służby wojskowej (kat. A) wymaga dokonania zabiegu chirurgicznego, komisja poborowa może zarządzić odesłanie poborowego do cywilnego lub wojskowego zakładu leczniczego celem dokonania potrzebnego zabiegu. Odstawienie poborowego do zakładu leczniczego zarządza powiatowa władza administracji ogólnej.

(2) W razie niewyrażenia przez poborowego (jego opiekę) zgody na dokonanie zabiegu chirurgicznego — przysługuje mu prawo zażądania opinii komisji co do konieczności dokonania takiego zabiegu. Skład komisji, zakres działania oraz tryb postępowania w tych sprawach określi rozporządzenie wykonawcze.

(3) Koszty odstawienia poborowego do zakładu leczniczego, koszty pobytu poborowego w tym zakładzie, tudzież koszty powrotu poborowego z zakładu wraz z ewentualną opieką sanitarną, pokrywa się z budżetu Ministerstwa Opieki Społecznej.

(4) W przypadku śmierci, kalectwa lub choroby spowodowanych zabiegiem chirurgicznym, dokonanym bez zgody poborowego (jego opieki), służy poszkodowanemu i pozostałym prawo do odszkodowania w trybie i na zasadach określonych w przepisach o zaopatrzeniu inwalidzkim.

Art. 54. Przepisów art. 52 i 53 nie stosuje się do poborowych, stających do przeglądu w roku ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego (art. 41 ust. (2) zdanie pierwsze).

Art. 55. (1) W razie stwierdzenia, że orzeczenie komisji poborowej zostało wydane przez komisję niewłaściwą lub wadliwie (z istotnym naruszeniem form postępowania), wojewódzka władza administracji ogólnej po uprzednim porozumieniu się z dowódcą okręgu korpusu (terytorialnym dowódcą równorzędnym) może uchylić w drodze nadzoru to orzeczenie. W razie niedojścia do porozumienia wyżej wymienionych władz rozstrzyga ostatecznie Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych.

(2) W razie uchylenia orzeczenia poborowy obowiązany jest stawić się na wezwanie powiatowej władzy administracji ogólnej do ponownego przeglądu na komisję poborową; komisja

ta wyda orzeczenie ustalające stosunek poborowego do służby wojskowej.

(3) Koszty stawienia się poborowego do ponownego przeglądu pokrywa gmina miejsca zamieszkania, a w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania — Skarb Państwa z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art. 56. (1) W razie stwierdzenia w drodze administracyjnej lub sądowej okoliczności wzbudzających wątpliwość co do bezstronności lub słuszności orzeczenia wydanego przez komisję poborową, może Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych, lub upoważnieni przez tych Ministrów wojewoda (Komisarz Rządu na m. st. Warszawę) w porozumieniu z dowódcą okręgu korpusu (terytorialnym dowódcą równorzędnym) unieważnić to orzeczenie.

(2) W razie unieważnienia orzeczenia, poborowy obowiązany jest stawić się na wezwanie powiatowej władzy administracji ogólnej do ponownego przeglądu przed komisją rozpoznawczą; komisja ta wyda orzeczenie ustalające stosunek poborowego do służby wojskowej.

(3) Koszty stawienia się poborowego przed komisją rozpoznawczą ponosi gmina miejsca zamieszkania, a w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania — Skarb Państwa z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Jeżeli jednak potrzeba ponownego przeglądu została spowodowana winą poborowego, koszty stawienia się przed komisją rozpoznawczą ponosi poborowy; w przypadku nieściągalności tych kosztów ponosi je gmina miejsca zamieszkania, a w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania — Skarb Państwa z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art. 57. (1) W razie stwierdzenia w drodze administracyjnej lub sądowej, iż wydane przez komisję poborową orzeczenie spowodowane zostało udawaniem przez poborowego choroby albo kalectwa, albo też w razie stwierdzenia, że orzeczenie zostało wydane wskutek umyślnego wywołania choroby lub uszkodzenia cielesnego, może wojewódzka władza administracji ogólnej po uprzednim porozumieniu się z dowódcą okręgu korpusu (terytorialnym dowódcą równorzędnym) unieważnić to orzeczenie.

(2) W razie unieważnienia orzeczenia poborowy obowiązany jest stawić się na wezwanie powiatowej władzy administracji ogólnej do ponownego przeglądu przed komisją rozpoznawczą; komisja ta wyda orzeczenie ustalające stosunek poborowego do służby wojskowej.

(3) Koszty ekspertyzy lekarskiej lub leczenia tych osób ponoszą one same, a w razie niemożności ich poniesienia stosuje się przepisy o kosztach leczenia w szpitalach powszechnych.

(4) Co do kosztów stawienia się poborowego przed komisją rozpoznawczą, należy stosować odpowiednio art. 56 ust. (3) zdanie drugie.

CZĘŚĆ IV.

Służba wojskowa.

Rozdział 1.

Zasadnicza służba wojskowa.

A. Przepisy wstępne.

Art. 58. (1) Obowiązek odbycia zasadniczej służby wojskowej ciąży na:

- a) poborowych, którzy w okresie wieku poborowego otrzymali kategorię A;
- b) osobach, które w okresie wieku poborowego z jakichkolwiek powodów nie stawiły się do poboru, jeżeli przy przeglądzie otrzymały kategorię A i nie ukończyły jeszcze 38 lat życia;
- c) osobach, które w celu uchylecia się od obowiązku służby wojskowej wywołały u siebie rozmyślnie chorobę lub uszkodzenie cielesne, jeżeli zostały uznane za zdolne do jakiejkolwiek służby wojskowej (kategoria A, C lub D) i nie ukończyły jeszcze 38 lat życia.

(2) Osoby, które zasadniczej służby wojskowej nie odbyły w wieku do ukończonych lat 38, zostają — zależnie od wieku i zdolności do służby — zaliczone do rezerwy, pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej, albo też całkowicie zwolnione od powszechnego obowiązku wojskowego.

Art. 59. (1) Do odbycia zasadniczej służby wojskowej mogą być powołani również ochotnicy na podstawie ochotniczego zgłoszenia się do służby wojskowej.

(2) Jako ochotnik może być przyjęty do wojska lub marynarki wojennej obywatel polski, który:

- a) ukończył lat 17, a nie osiągnął jeszcze wieku poborowego,
- b) jest zdolny do pełnienia zasadniczej służby wojskowej,
- c) jest nienagannego prowadzenia się,
- d) przedstawił pozwolenie ojca lub opiekuna na wstąpienie do wojska lub marynarki wojennej, jeżeli nie zachodzi przypadek upełnoletnienia w drodze sądowej.

Art. 60. (1) Zgłoszenia ochotników przyjmują komendy rejonów uzupełnień stosownie do przepisów wydanych w tej mierze przez Ministra Spraw Wojskowych. Przepisy te określają również stosunek tej służby do powszechnego obowiązku wojskowego z uwagi na odbyty okres służby ochotniczej.

(2) Do ochotników stosuje się przepisy odnoszące się do poborowych — jeżeli ustawa niniejsza lub przepis szczególny nie stanowi inaczej.

Art. 61. W razie mobilizacji i w czasie wojny warunki zaciągu ochotniczego określa Minister Spraw Wojskowych.

B. Odroczenie zasadniczej służby wojskowej.

Art. 62. (1) Prawo do odroczenia zasadniczej służby wojskowej służy:

- a) jedynym żywicielom rodzin;
- b) właścicielom odziedziczonych gospodarstw rolnych;
- c) osobom odbywającym studia oraz osobom kształcącym się zawodowo.

(2) Odroczenia udzielone z przyczyn, wymienionych w ust. (1), tracą moc w czasie wojny lub z chwilą ogłoszenia mobilizacji, a osoby, korzystające z tych odroczeń, podlegają wcieleniu do szeregów na ogólnych zasadach, jeżeli Minister Spraw Wojskowych nie zarządzi inaczej.

(3) W razie mobilizacji i w czasie wojny odroczenia mogą być udzielane z powodów i na warunkach ustalonych przez Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 63. (1) Za jedynych żywicieli rodzin uważa się:

- a) syna niezdolnych do pracy rodziców, syna niezdolnej do pracy wdowy lub wdowca i syna niezdolnej do pracy nieślubnej matki;
- b) rodzzonego lub przyrodniego brata osieroconego i do pracy niezdolnego ślubnego lub nieślubnego rodzeństwa;
- c) wnuka niezdolnych do pracy dziadków, albo też dziadka lub babki w linii prostej, jeżeli osoby te nie posiadają zdolnych do pracy dzieci.

(2) Odroczenie może być udzielone tylko w tym przypadku, jeżeli utrzymanie osób wymienionych w ust. (1) jest zależne wyłącznie od pracy poborowego i jeżeli on obowiązek utrzymania istotnie spełnia.

Art. 64. (1) Za właścicieli odziedziczonych gospodarstw rolnych uważa się osoby, które odziedziczyły w linii zstępnej gospodarstwa rolne, dające dochód nie przekraczający trzykrotnej normy potrzebnej na wyżywienie jednej rodziny, jeżeli gospodarstwa te prowadzone są samodzielnie, jako jedyne źródło utrzymania.

(2) Wielkość gospodarstw lub dochód, wystarczający na wyżywienie jednej rodziny, ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych oraz Rolnictwa i Reform Rolnych.

Art. 65. (1) Odroczenia terminu odbycia zasadniczej służby wojskowej jedynym żywicielem rodzin oraz właścicielom odziedziczonych gospodarstw rolnych mogą być udzielane najpóźniej do 1 października tego roku kalendarzowego, w którym poborowy kończy 23 lata

życia i tylko na przeciąg 1 roku, po upływie którego poborowy, jeżeli nie uzyska ponownego odroczenia, obowiązany jest odbyć zasadniczą służbę wojskową.

(2) Jeżeli korzystający z odroczenia posiada w chwili udzielenia mu odroczenia warunki do skróconej zasadniczej służby wojskowej, należy udzielić mu odroczenia najpóźniej do 1 lipca tego roku kalendarzowego, w którym kończy 23 lata życia.

Art. 66. Za odbywających studia i kształcących się zawodowo uważa się:

- a) uczniów ostatniej klasy liceów ogólnokształcących, czteroletnich gimnazjów zawodowych, dwuletnich liceów zawodowych, oraz uczniów ostatniej klasy innych szkół krajowych (w w. m. Gdańsku) lub zagranicznych, uznanych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równorzędne ze szkołami wyżej wymienionymi; uczniowie ci mogą korzystać z odroczenia do dnia 1 lipca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 22 lata życia;
- b) uczniów przedostatniej i ostatniej klasy liceów pedagogicznych oraz trzyletnich liceów zawodowych; uczniowie przedostatniej klasy tych szkół mogą korzystać z odroczenia do dnia 1 października tego roku kalendarzowego, w którym kończą 22 lata życia, a uczniowie ostatniej klasy do dnia 1 lipca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 23 lata życia,
- c) uczniów terminujących w rzemiośle u majstrów, uczniów terminujących w zakładach i przedsiębiorstwach handlowych lub przemysłowych, oraz uczniów szkół zawodowych, których ukończenie uprawnia do ubiegania się o tytuł mistrza lub czeladnika tudzież uczestników rocznych i dłuższych kursów doszkalania kwalifikowanych robotników przemysłowych, jeżeli wykażą się poświadczeniem izby rzemieślniczej lub izby przemysłowo-handlowej, dyrekcji właściwej szkoły albo właściwej władzy przemysłowej; uczniowie ci i uczestnicy mogą korzystać z odroczenia do dnia 1 października tego roku kalendarzowego, w którym kończą 22 lata życia.

Art. 67. (1) Odroczenie zasadniczej służby wojskowej z tytułu odbywania studiów mogą uzyskać również:

- a) studenci szkół akademickich, tudzież uczniowie (słuchacze) zwyczajni (rzeczywiści) innych szkół wyższych państwowych i prywatnych uznanych przez Państwo za równorzędne, oraz uczniowie (słuchacze) zwyczajni (rzeczywiści) szkół wyższych zagranicznych i na ob-

szarze w. m. Gdańska uznanych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równorzędne z krajowymi; uczniowie (słuchacze) tych szkół mogą korzystać z odroczenia najdalej do terminu wcielenia poborowych odbywających skróconą zasadniczą służbę wojskową w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 23 lata życia. Uczniom (słuchaczom) tym można wyjątkowo przedłużyć odroczenie do terminu wcielenia poborowych (ochotników), odbywających skróconą zasadniczą służbę wojskową w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 26 lat życia, jeżeli odroczenie to okazuje się korzystne dla potrzeb wojska lub marynarki wojennej. Warunki ubiegania się o przedłużenie odroczenia określa Minister Spraw Wojskowych;

- b) poświęcający się studiom teologii wyznań chrześcijańskich dla uzyskania święceń duchownych oraz uczniowie zakładów rabinackich przez Państwo uznanych i nadzorowanych dla przygotowania się do stanu duchownego, lub w ciągu 2 lat po ukończeniu tych zakładów, w celu uzyskania stanowiska duchownego; uczniowie (słuchacze) tych zakładów mogą korzystać z odroczeń najdalej do terminu wcielenia poborowych, odbywających skróconą zasadniczą służbę wojskową w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 26 lat życia.

(2) Z odroczenia mogą korzystać tylko te osoby wymienione w ust. (1), które rozpoczęły studia bez odbycia skróconej zasadniczej służby wojskowej z powodu otrzymania przy poborze (art. 41 ust. (2) zdanie pierwsze) orzeczenia o czasowej niezdolności do służby wojskowej, lub też które w roku ukończenia szkoły (studium) stopnia licealnego nie zostały wcielone do szeregów.

Art. 68. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych i innymi interesowanymi ministrami określi w drodze rozporządzenia szkoły (zakłady) krajowe (w w. m. Gdańsku) i zagraniczne, których uczniowie i słuchacze są uprawnieni do ubiegania się o odroczenie zasadniczej służby wojskowej.

Art. 69. Nie mają prawa do odroczenia zasadniczej służby wojskowej:

- a) osoby, skazane prawomocnie na utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych;
- b) osoby, skazane prawomocnie za przestępstwa z art. 45, 46 i 47 kodeksu karnego wojskowego, lub za jedno z prze-

stępstw wymienionych w ustawie niżej;

- c) osoby, które z własnej winy nie odbyły służby pracy przez czas przepisany.

Art. 70. (1) Odroczeń udziela się na prośbę osób, wymienionych w art. 62 ust. (1), tudzież osób, będących na utrzymaniu jedyne go żywiciela rodziny.

(2) Prośby powinny być wnoszone najpóźniej do 14 dni po uznaniu poborowego za zdolnego do zasadniczej służby wojskowej, a jeżeli okoliczności, uzasadniające prawo do ubiegania się o odroczenie powstały później, prośba powinna być wniesiona najpóźniej do 6 tygodni od chwili powstania tych okoliczności.

(3) Nieusprawiedliwione zaniedbanie powyższych terminów pociąga za sobą utratę prawa do odroczenia.

(4) Poborowi, których prośby o odroczenie nie zostały prawomocnie rozstrzygnięte do terminu wcielenia, podlegają powołaniu do zasadniczej służby wojskowej na równi z innymi poborowymi i w tym samym terminie.

Art. 71. (1) O przyznaniu lub odmowie prawa do odroczenia zasadniczej służby wojskowej orzeka powiatowa władza administracji ogólnej, a co do osób zamieszkałych stale za granicą urząd konsularny R. P.

(2) Powiatowa władza administracji ogólnej przed wydaniem orzeczenia przeprowadza dochodzenie w celu sprawdzenia okoliczności, uzasadniających prawo do ubiegania się o odroczenie.

(3) Jeżeli chodzi o odroczenie z powodu utrzymywania rodziny, powiatowa władza administracji ogólnej zarządza zbadanie zdolności do pracy mężczyzn przez komisję poborową, a kobiet przez lekarza powiatowego. Badaniu zdolności do pracy nie podlegają jednak rodzice (dziadkowie), jeżeli ukończyli lat 60, matki i babki samotne, jeżeli ukończyły lat 45, chłopcy poniżej lat 16 oraz dziewczęta poniżej lat 18. Koszty stawienia się członków rodziny celem zbadania ich zdolności do pracy ponosi poborowy, względnie członkowie rodziny. W razie stwierdzonej niezamieszkałości tych osób członkowie rodziny będą przedstawieni do zbadania ich zdolności do pracy przez gminę miejsca ich zamieszkania na jej koszt.

(4) Tryb postępowania urzędów konsularnych R. P. w sprawie odroczeń zasadniczej służby wojskowej określa rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Spraw Wewnętrznych.

(5) Odwołanie od odmownego orzeczenia w sprawie odroczenia zasadniczej służby wojskowej nie ma skutku odraczającego.

C. Czas trwania zasadniczej służby wojskowej.

Art. 72. (1) Czas trwania zasadniczej służby wojskowej w czasie pokoju wynosi:

- a) we wszystkich rodzajach wojska prócz kawalerii i artylerii konnej — 24 miesiące;
 - b) w kawalerii i artylerii konnej — 25 miesięcy;
 - c) w marynarce wojennej — 27 miesięcy.
- (2) Na prośbę odbywającego zasadniczą służbę wojskową, Minister Spraw Wojskowych lub upoważniona przez niego władza wojskowa może przedłużyć czas jej trwania, nie dłużej jednak jak o 12 miesięcy.
- (3) W razie mobilizacji i w czasie wojny odbywający zasadniczą służbę wojskową pełnią tę służbę do czasu demobilizacji ich roczników.

Art. 73. (1) Ochotnicy odbywają zasadniczą służbę wojskową przez okres czasu ustalonego dla danego rodzaju wojska lub marynarki wojennej — a w razie mobilizacji i w czasie wojny do czasu demobilizacji ich rocznika.

(2) W razie przeprowadzenia demobilizacji przed ukończeniem przez ochotnika zasadniczej służby wojskowej, ochotnik ma odsłużyć czas brakujący do tego okresu, jeżeli Minister Spraw Wojskowych na prośbę lub z urzędu nie zarządzi inaczej.

Art. 74. Celem zapewnienia wykszolenia wojskowego w ramach kontyngentu wszystkim poborowym i ochotnikom, którzy otrzymali kategorię A, Minister Spraw Wojskowych może skrócić czas trwania zasadniczej służby wojskowej lub też udzielić urlopu pewnej części podoficerów i szeregowców, ażeby w ich miejsce powołać poborowych i ochotników, podlegających wcieleniu do szeregów.

Art. 75. (1) Poborowi, którzy w okresie wieku poborowego otrzymali kategorię A i nie zostali powołani do zasadniczej służby wojskowej w ramach kontyngentu i czasu trwania zasadniczej służby wojskowej, zostają zaliczeni do ponadkontyngentowych.

(2) Powołanie ponadkontyngentowych do zasadniczej służby wojskowej może nastąpić do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 24 lata życia.

(3) Czas odbywania przez ponadkontyngentowych zasadniczej służby wojskowej ustala każdorazowo Minister Spraw Wojskowych.

(4) W razie niepowołania ponadkontyngentowych do zasadniczej służby wojskowej w czasie do ukończenia przez nich 24 lat życia — ponadkontyngentowi zostają zaliczeni do rezerwy.

Art. 76. (1) Poborowy, mający warunki do odroczenia zasadniczej służby wojskowej jako jedyny żywiciel rodziny lub właściciel odziedziczonego gospodarstwa rolnego w tym roku kalendarzowym, w którym kończy 23 lata życia, odbywa zasadniczą służbę wojskową przez czas 5 miesięcy.

(2) Przepis ust. (1) dotyczy również tych osób, które stają do poboru po raz pierwszy po

wyjsciu z wieku poborowego, jeżeli opóźnione stawienie jest usprawiedliwione i warunki uzasadniające prawo do odroczenia istnieją w chwili stawienia się do poboru.

Art. 77. (1) Poborowi i ochotnicy uznani za zdolnych do zasadniczej służby wojskowej, którzy ukończyli jedną ze szkół wymienionych w art. 78, odbywają skróconą zasadniczą służbę wojskową.

(2) Czas trwania skróconej zasadniczej służby wojskowej ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych; czas trwania tej służby nie może być dłuższy niż 15 miesięcy.

Art. 78. Skróconą zasadniczą służbę wojskową odbywają poborowi i ochotnicy, którzy przed wcieleniem do czynnej służby wojskowej ukończyli:

- a) liceum ogólnokształcące albo liceum pedagogiczne państwowe lub niepaństwowe z uprawnieniami szkół państwowych;
- b) liceum zawodowe państwowe albo niepaństwowe z uprawnieniami szkół państwowych;
- c) inną szkołę krajową (w w. m. Gdańsku) lub zagraniczną, uznaną przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za równorzędną z jedną ze szkół wymienionych w pkt a) lub b).

Art. 79. (1) Poborowi i ochotnicy wymienieni w art. 78 obowiązani są odbyć służbę pracy w terminach i organizacjach określonych przez Ministra Spraw Wojskowych, oraz przez czas określony w rozporządzeniu wykonawczym.

(2) Służbę pracy pełni się w sposób oraz na warunkach określonych w przepisach dotyczących służby pracy w organizacjach, w których ta służba ma być pełniona.

(3) Koszty przejazdu osób, powołanych do służby pracy oraz zwolnionych z tej służby, ponosi Skarb Państwa, według zasad, określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

(4) W razie niestawienia się do służby pracy bez usprawiedliwionych powodów w terminie oznaczonym w powołaniu, powiatowa władza administracji ogólnej może zarządzić przymusowe doprowadzenie wezwanego. Koszty przymusowego doprowadzenia ponosi powołany do służby pracy; w razie nieściągalności tych kosztów pokrywa je gmina miejsca zamieszkania, a w razie niemożności ustalenia miejsca zamieszkania — Skarb Państwa z budżetu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Art. 80. (1) Do skróconej zasadniczej służby wojskowej Minister Spraw Wojskowych może powołać poborowych i ochotników, którzy przed wcieleniem do czynnej służby wojskowej:

- a) ukończyli gimnazjum ogólnokształcące albo gimnazjum zawodowe państwowe lub niepaństwowe z uprawnieniami szkół państwowych;
- b) ukończyli odpowiednią ilość klas innych szkół, którą Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uzna za równorzędną z ukończeniem gimnazjum ogólnokształcącego lub gimnazjum zawodowego;

jeżeli odbyli przysposobienie wojskowe oraz wykazali się służbą pracy w organizacjach określonych przez Ministra Spraw Wojskowych.

(2) Rozporządzenie wykonawcze określi zakres przysposobienia wojskowego oraz czas służby pracy, jaki mają odbyć ubiegający się o prawo do skróconej zasadniczej służby wojskowej.

Art. 81. Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i innymi interesowanymi ministrami określi w drodze rozporządzenia te szkoły, których ukończenie uprawnia do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej.

Art. 82. (1) Nie mają prawa do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej:

- a) osoby, skazane prawomocnie na utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych;
- b) osoby, skazane prawomocnie za przestępstwo przeciwko mieniu, nierząd, przestępstwo z chęci zysku, przestępstwo z art. 45, 46 lub 47 kodeksu karnego wojskowego, lub za jedno z przestępstw wymienionych w ustawie niniejszej;
- c) osoby, które z własnej winy nie odbyły służby pracy przez czas przepisany.

(2) Osoby wymienione w ust. (1) odbywają zasadniczą służbę wojskową na ogólnych zasadach przez czas oznaczony w art. 72.

Art. 83. (1) O prawie do pełnienia skróconej zasadniczej służby wojskowej orzekają komendanci rejonów uzupełnień.

(2) Poborowi i ochotnicy, mający prawo do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej powinni przedstawić w dniu poboru świadectwo szkolne uzasadniające to prawo przedstawicielowi wojska i marynarki wojennej wchodzącemu w skład komisji poborowej lub też po poborze komendzie rejonu uzupełnień w ciągu 14 dni od dnia otrzymania świadectwa szkolnego. Zamiast świadectwa szkolnego można przedstawić odpowiednio zaświadczenie dyrekcji szkoły.

(3) Przedstawienie świadectwa szkolnego (zaświadczenia) pò terminie określonym w ust. (2) powoduje utratę prawa do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej.

Rozdział 2.

Służba wojskowa w rezerwie.

Art. 84. Do odbycia służby wojskowej w rezerwie są obowiązani:

- a) żołnierze, którzy odbyli zasadniczą służbę wojskową i zostali zaliczeni do rezerwy;
- b) żołnierze zaliczeni z mocy szczególnego przepisu do rezerwy.

Art. 85. Obowiązek służby wojskowej w rezerwie trwa:

- a) dla podoficerów i szeregowców rezerwy do końca tego roku kalendarzowego, w którym podoficer lub szeregowiec rezerwy kończy 40 lat życia,
- b) dla oficerów rezerwy — do końca tego roku kalendarzowego, w którym oficer rezerwy kończy 50 lat życia.

Art. 86. (1) Służba wojskowa w rezerwie polega:

- a) na obowiązku odbycia przeszkolenia wojskowego;
- b) na obowiązku odbywania ćwiczeń wojskowych.

(2) W razie mobilizacji i w czasie wojny oraz w przypadkach, gdy tego wymaga interes obrony Państwa stwierdzony uchwałą Rady Ministrów, służba wojskowa w rezerwie polega na obowiązku odbywania czynnej służby wojskowej.

Art. 87. (1) Do odbycia przeszkolenia wojskowego mogą być powołani ci szeregowcy rezerwy, którzy zostali zaliczeni do rezerwy bez odbycia zasadniczej służby wojskowej, jeżeli nie przekroczyli jeszcze 38 lat życia.

(2) Czas trwania przeszkolenia wojskowego określa rozkazem Minister Spraw Wojskowych jednak na czas nie dłuższy niż 5 miesięcy.

Art. 88. Żołnierze rezerwy są obowiązani do odbycia ćwiczeń wojskowych zwyczajnych, doraźnych i okresowych, których łączny czas trwania przez czas służby w rezerwie nie może przekraczać:

- dla szeregowców rezerwy — 24 tygodni,
- dla podoficerów rezerwy — 30 tygodni,
- dla oficerów rezerwy — 48 tygodni.

Art. 89. (1) Czas trwania jednego ćwiczenia zwyczajnego wynosi:

- dla szeregowców i podoficerów rezerwy — 6 tygodni,
- dla oficerów rezerwy — 8 tygodni.

(2) Oficerowie rezerwy, przeniesieni do rezerwy z korpusu oficerów służby stałej, odbywają ćwiczenia wojskowe na warunkach i przez czas, określony zarządzeniem Ministra Spraw Wojskowych.

(3) Podchorążowie rezerwy, którzy zostali zakwalifikowani do mianowania na podporuczników rezerwy, obowiązani są do odbycia ćwiczeń wojskowych przez czas, określony w ust. (1) dla oficerów rezerwy.

(4) Na zwyczajne ćwiczenia wojskowe żołnierze rezerwy będą powoływani w zasadzie nie częściej jak raz w roku.

(5) Minister Spraw Wojskowych może skrócić okresy zwyczajnych ćwiczeń wojskowych lub też zwolnić od nich pewne kategorie żołnierzy rezerwy.

Art. 90. Niezależnie od zwyczajnych ćwiczeń wojskowych żołnierze rezerwy mogą być powołani do odbywania:

- a) doraźnych ćwiczeń wojskowych, których czas trwania nie może przekraczać jednorazowo 3 dni;
- b) okresowych ćwiczeń wojskowych, których czas trwania w ciągu jednego roku nie może przekraczać 3 tygodni.

Art. 91. (1) W przypadkach gdy tego wymaga interes wojska lub marynarki wojennej, Minister Spraw Wojskowych może na podstawie uchwały Rady Ministrów powołać żołnierzy rezerwy lub pewne ich kategorie na dodatkowe ćwiczenia wojskowe; czas trwania dodatkowych ćwiczeń wojskowych ustala każdorazowo uchwała Rady Ministrów.

(2) Oficerowie rezerwy zamiast powołania na dodatkowe ćwiczenia wojskowe mogą być powołani na kursy wojskowe.

Art. 92. (1) Z chwilą ogłoszenia mobilizacji oraz w czasie wojny Minister Spraw Wojskowych może powołać żołnierzy rezerwy do czynnej służby wojskowej.

(2) Jeżeli tego wymaga interes obrony Państwa, Rada Ministrów może na wniosek Ministra Spraw Wojskowych, także w czasie pokojowym, zarządzić powołanie żołnierzy rezerwy lub pewnych ich kategorii do czynnej służby wojskowej.

(3) Żołnierze rezerwy powołani do czynnej służby wojskowej w myśl ust. (1) pełnią tę służbę do czasu demobilizacji ich roczników, a powołani w myśl ust. (2) — do czasu zniesienia tego obowiązku uchwałą Rady Ministrów, powziętą na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Rozdział 3.

Służba wojskowa w pospolitym ruszeniu.

Art. 93. Do odbycia służby wojskowej w pospolitym ruszeniu są obowiązani:

- a) poborowi, którzy przy poborze uznani zostali za zdolnych do służby w pospolitym ruszeniu;
- b) żołnierze rezerwy po osiągnięciu wieku określonego w art. 85;

c) żołnierze zaliczeni z mocy szczególnego przepisu do pospolitego ruszenia.

Art. 94. Obowiązek służby wojskowej w pospolitym ruszeniu trwa:

- a) dla podoficerów i szeregowców pospolitego ruszenia — do końca tego roku kalendarzowego, w którym podoficer lub szeregowiec pospolitego ruszenia kończy 50 lat życia;
- b) dla oficerów pospolitego ruszenia — do końca tego roku kalendarzowego, w którym oficer pospolitego ruszenia kończy 60 lat życia.

Art. 95. (1) Służba wojskowa w pospolitym ruszeniu polega:

- a) na obowiązku odbycia przeszkolenia wojskowego;
- b) na obowiązku odbywania ćwiczeń wojskowych.

(2) W razie mobilizacji i w czasie wojny, oraz w przypadkach gdy tego wymaga interes obrony Państwa, stwierdzony uchwałą Rady Ministrów, służba wojskowa w pospolitym ruszeniu polega na obowiązku odbywania czynnej służby wojskowej.

Art. 96. (1) Do odbycia przeszkolenia wojskowego mogą być powołani ci szeregowcy pospolitego ruszenia, którzy zostali zaliczeni do pospolitego ruszenia bez odbycia zasadniczej służby wojskowej, jeżeli nie przekroczyli jeszcze 38 lat życia.

(2) Czas trwania przeszkolenia wojskowego określa rozkazem Minister Spraw Wojskowych, jednak na czas nie dłuższy niż 5 miesięcy.

Art. 97. (1) Żołnierze pospolitego ruszenia są obowiązani do odbycia ćwiczeń wojskowych zwyczajnych, doraźnych i okresowych, których łączny czas trwania przez czas służby w pospolitym ruszeniu nie może przekraczać 20 tygodni.

(2) Obowiązki odbycia ćwiczeń w pospolitym ruszeniu nie podlegają ci żołnierze pospolitego ruszenia, którzy w czasie pełnienia służby w rezerwie odbyli ćwiczenia wojskowe przez czas określony w art. 88.

(3) Łączny czas ćwiczeń w rezerwie i pospolitym ruszeniu nie może przekraczać czasu ćwiczeń określonego w art. 88.

Art. 98. Żołnierze pospolitego ruszenia obowiązani są do odbycia zwyczajnych ćwiczeń wojskowych, których łączny czas trwania nie może przekraczać 4 tygodni.

Art. 99. Niezależnie od zwyczajnych ćwiczeń wojskowych żołnierze pospolitego ruszenia mogą być powołani do odbywania:

- a) doraźnych ćwiczeń wojskowych, których czas trwania nie może przekraczać jednorazowo 3 dni;
- b) okresowych ćwiczeń wojskowych, których czas trwania w ciągu jednego roku nie może przekraczać 3 tygodni.

Art. 100. (1) Z chwilą ogłoszenia mobilizacji oraz w czasie wojny Minister Spraw Wojskowych może powołać żołnierzy pospolitego ruszenia do czynnej służby wojskowej.

(2) Jeżeli tego wymaga interes obrony Państwa, Rada Ministrów może na wniosek Ministra Spraw Wojskowych także w czasie pokojowym zarządzić powołanie żołnierzy pospolitego ruszenia lub pewnych ich kategorii do czynnej służby wojskowej.

(3) Żołnierze pospolitego ruszenia powołani do czynnej służby wojskowej w myśl ust. (1), pełnią tę służbę do czasu demobilizacji ich roczników — a powołani w myśl ust. (2) do czasu zniesienia tego obowiązku uchwałą Rady Ministrów, powziętą na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Rozdział 4.

Pomocnicza służba wojskowa.

Art. 101. (1) Pomocniczą służbę wojskową pełni się w razie mobilizacji i w czasie wojny.

(2) Rada Ministrów może wprowadzić obowiązek pełnienia pomocniczej służby wojskowej również w czasie pokojowym, gdy tego wymaga interes obrony Państwa stwierdzony uchwałą Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

(3) Obowiązek pomocniczej służby wojskowej trwa przez czas wojny lub pozostawania wojska i marynarki wojennej, albo też ich części w stanie zmobilizowanym. W przypadku, wymienionym w ust. (2) obowiązek pomocniczej służby wojskowej trwa do czasu jego zniesienia uchwałą Rady Ministrów powziętą na wniosek Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 102. (1) Obowiązkiem pomocniczej służby wojskowej podlegają:

- a) zaliczeni do pomocniczej służby wojskowej mężczyźni z dniem 1 stycznia tego roku kalendarzowego, w którym kończą 18 lat życia, do ukończonych lat 60;
- b) podoficerowie i szeregowcy pospolitego ruszenia po ukończeniu 50 lat życia, do ukończenia 60 lat życia;
- c) żołnierze, którzy z mocy szczególnego przepisu zostali zaliczeni do pomocniczej służby wojskowej — do ukończonych lat 60.

(2) Obowiązkiem pomocniczej służby wojskowej podlegają również kobiety w wieku od ukończonych lat 19 do ukończonych lat 45

w razie ochotniczego zgłoszenia się do tej służby. Warunki ochotniczego zaciągu i sposób jego przeprowadzenia ustala rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 103. (1) Mężczyźni podlegający obowiązkowi odbycia pomocniczej służby wojskowej, mogą być w czasie pokoju powołani do odbycia przeszkolenia wojskowego w celu przysposobienia ich do pomocniczej służby wojskowej.

(2) Kobiety w wieku od ukończonych lat 19 do ukończonych lat 45 mogą być w czasie pokoju powołane również na podstawie ochotniczego zgłoszenia się do odbycia przeszkolenia wojskowego w celu przysposobienia do pomocniczej służby wojskowej.

(3) Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych może w czasie pokoju nałożyć obowiązek przeszkolenia wojskowego do pomocniczej służby wojskowej na kobiety w wieku do ukończonych lat 45, które uzyskały dowód ukończenia:

- a) gimnazjum ogólnokształcącego albo gimnazjum zawodowego państwowego lub niepaństwowego z uprawnieniami szkół państwowych, lub
- b) szkoły (studiów) stopnia licealnego.

(4) Minister Spraw Wojskowych określa sposób przeszkolenia oraz czas jego trwania, warunki ochotniczego zgłaszania się kobiet, sposób przeprowadzania zaciągu i zakres przymusowego przeszkolenia kobiet.

Art. 104. (1) Kobiety, które ukończyły przeszkolenie wojskowe, podlegają obowiązkowi odbycia pomocniczej służby wojskowej w warunkach art. 101, na równi z mężczyznami podlegającymi temu obowiązkowi.

(2) Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych określi przypadki, w których kobiety obowiązane do odbycia pomocniczej służby wojskowej będą od tego obowiązku zwolnione.

Art. 105. (1) Pomocnicza służba wojskowa polega na pełnieniu służby obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej, wartowniczej, łączności, technicznej, przeciwpożarowej, wojskowej służby zdrowia, transportowej, biurowej oraz innej, potrzebnej dla celów obrony Państwa.

(2) Księża katoliccy, którzy posiadają święcenia kapłańskie, duchowni innych przez Państwo uznanych wyznań chrześcijańskich, którzy otrzymali wyższe święcenia, zakonnicy, którzy złożyli uroczyste śluby zakonne, zatwierdzeni przez władzę państwową, rabini i podrabini oraz duchowni innych uznanych przez Państwo wyznań niechrześcijańskich — pełnią w razie powołania ich do pomocniczej służby wojskowej czynności duszpasterskie.

(3) Duchowni katoliccy, nie posiadający święceń kapłańskich i uczniowie seminariów

katolickich, oraz nowicjusze zakonów, klasztorów i zgromadzeń katolickich oraz prawosławnych będą w razie powołania ich do pomocniczej służby wojskowej użyci do wojskowej służby zdrowia.

Art. 106. W razie mobilizacji i w czasie wojny może Minister Spraw Wojskowych zarządzić przedstawienie mężczyzn obowiązanych do odbycia pomocniczej służby wojskowej przed komisję poborową, celem ponownego zbadania ich zdolności do służby wojskowej.

Rozdział 5.

Uzupełniająca służba wojskowa.

Art. 107. (1) Osoby, na których ciąży powszechny obowiązek wojskowy, obowiązane są do odbycia uzupełniającej służby wojskowej.

(2) Uzupełniająca służba wojskowa polega na obowiązku odbywania ćwiczeń przygotowawczych oraz ćwiczeń doskonalących.

Art. 108. (1) Ćwiczenia przygotowawcze odbywają ci, którzy nie odbyli jeszcze zasadniczej służby wojskowej lub przeszkolenia wojskowego; ćwiczenia te mają na celu przysposobienie tych osób do odbywania służby wojskowej.

(2) Ćwiczenia doskonalące odbywają ci, którzy odbyli już zasadniczą służbę wojskową lub przeszkolenie wojskowe; ćwiczenia te mają na celu utrzymanie sprawności fizycznej oraz sprawności w dziedzinie wyszkolenia i dowodzenia, nabytej w czasie służby wojskowej.

Art. 109. Minister Spraw Wojskowych lub upoważniona przez niego władza może zwalniać na prośbę lub z urzędu od obowiązku odbycia uzupełniającej służby wojskowej; zwolnienie może być całkowite lub częściowe.

Art. 110. (1) Czas trwania uzupełniającej służby wojskowej określa Minister Spraw Wojskowych.

(2) Czas i termin odbywania ćwiczeń ma być tak określony, by podlegający obowiązkowi odbywania tych ćwiczeń przez fakt ich odbywania byli jak najmniej narażeni na trudności w wykonywaniu zawodu lub odbywania studiów.

Art. 111. (1) Podlegający obowiązkowi odbywania ćwiczeń przygotowawczych i doskonalących obowiązani są zgłosić się do władzy właściwej w terminie oraz w sposób określony przez Ministra Spraw Wojskowych (rejestracja), celem wciągnięcia ich do list osób obowiązanych do odbycia uzupełniającej służby wojskowej.

(2) Minister Spraw Wojskowych określi władze właściwe do przyjmowania zgłoszeń oraz tryb postępowania w tych sprawach.

Art. 112. Podlegający obowiązkowi odbywania ćwiczeń przygotowawczych i doskonalących otrzymują w okresach czasu ustalonych przez Ministra Spraw Wojskowych zaświadczenia, stwierdzające dopełnienie obowiązku odbycia tych ćwiczeń przez czas określony.

Rozdział 6.

Przepisy wspólne dla służby wojskowej.

Art. 113. Służba wojskowa jest służbą zaszczytną, pełnioną dla Narodu i Państwa i zarazem wypełnieniem podstawowego obowiązku obywatelskiego.

Art. 114. (1) Obywatel polski, podlegający obowiązkowi wojskowemu z mocy ustawy niniejszej lub przepisu szczególnego, może być na wniosek Ministra Spraw Wojskowych lub upoważnionej przez niego władzy wojskowej, pozbawiony obywatelstwa polskiego, jeżeli:

- a) wbrew swemu obowiązkowi wojskowemu opuścił swą jednostkę lub swe stanowisko służbowe i przebywa za granicami Państwa Polskiego lub na obszarze zajęтым przez nieprzyjaciela;
- b) w celu uchylecia się od swego obowiązku wojskowego nie czyni zadość powołaniu lub publicznemu wezwaniu do służby, lecz udaje się za granice Państwa Polskiego lub na obszar zajęty przez nieprzyjaciela i tam przebywa;
- c) przebywa stale za granicami Państwa Polskiego i w celu uchylecia się od swego obowiązku wojskowego nie zgłosił się w terminie wyznaczonym przez władzę w urzędzie konsularnym R. P. lub u właściwej władzy wojskowej w kraju;
- d) przebywa za granicami Państwa Polskiego i werbuje do obcego wojska lub obcej organizacji wojskowej obywateli polskich przebywających w kraju lub za granicą.

(2) Władze właściwe do wydawania decyzji o pozbawieniu obywatelstwa polskiego oraz tryb postępowania w tych sprawach określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych i Spraw Wojskowych.

Art. 115. (1) Obywatel polski, podlegający obowiązkowi wojskowemu z mocy ustawy niniejszej lub przepisu szczególnego, traci obywatelstwo polskie, jeżeli przyjmuje obowiązki w wojsku obcym lub obcej organizacji wojskowej bez zgody polskiej władzy.

(2) Obywatel polski zamierzający przyjąć obowiązki w wojsku obcym lub obcej organizacji wojskowej musi na to uzyskać uprzednio zgodę wojewódzkiej władzy administracji ogólnej w porozumieniu z dowódcą okręgu korpusu (terytorialnym dowódcą równorzędnym).

(3) Władze właściwe do wydawania decyzji o utracie obywatelstwa polskiego oraz tryb postępowania w tych sprawach określi rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Spraw Zagranicznych i Spraw Wojskowych.

Art. 116. Czynną służbę wojskową pełni się w jednostkach organizacyjnych Sił Zbrojnych, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej.

Art. 117. (1) Przeznaczenie do rodzaju wojska lub marynarki wojennej następuje stosownie do zdolności fizycznych i umysłowych obowiązane do służby wojskowej oraz stosownie do potrzeb Sił Zbrojnych, według zasad określanych przez Ministra Spraw Wojskowych.

(2) Ochotnikom przysługuje prawo wyboru rodzaju wojska lub marynarki wojennej na warunkach określanych przez Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 118. (1) Żołnierze pełniący czynną służbę wojskową, tudzież osoby stanu urlopowanych, których zdolność do służby wojskowej uległa zmianie wskutek choroby lub kalectwa, mogą otrzymać inną niż dotychczasowa kategorię zdolności do służby wojskowej.

(2) Zmiana kategorii zdolności do służby wojskowej może nastąpić na prośbę lub z urzędu.

(3) Władze właściwe do wydawania orzeczeń o zmianie kategorii zdolności do służby wojskowej oraz tryb postępowania w tych sprawach określa rozporządzenie wykonawcze.

Art. 119. Minister Spraw Wojskowych określa rozkazem termin wcielenia do czynnej służby wojskowej, oraz kategorii poborowych podlegających wcieleniu.

Art. 120. (1) Czynną służbę wojskową pełni się na podstawie powołania do służby.

(2) W powołaniu należy oznaczyć sposób, czas i miejsce stawienia się wezwanego oraz wskazać na rygory prawne w razie niedopełnienia obowiązku stawienia się do służby.

Art. 121. (1) Nie podlegają powołaniu do czynnej służby wojskowej w czasie pokoju i w czasie wojny:

- a) prezes Rady Ministrów, pierwszy prezes Sądu Najwyższego, prezes Najwyższej Izby Kontroli, ministrowie (kierownicy ministerstw), prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego, podsekretarze stanu, szefowie władz naczelnych i centralnych oraz wojewodowie (komisarz Rządu na m. st. Warszawę) — przez czas piastowania urzędu;
- b) senatorowie i posłowie — przez czas piastowania mandatu.

(2) W razie mobilizacji i w czasie wojny, tudzież w przypadkach, gdy tego wymaga interes obrony Państwa stwierdzony uchwałą Rady Ministrów — Minister Spraw Wojskowych może na wniosek właściwej władzy naczelnej zwolnić od powołania do czynnej służby wojskowej czasowo lub na czas trwania mobilizacji, wojny albo stanu zagrożenia Państwa osoby, które ze względów publicznych są niezbędnie potrzebne na zajmowanych stanowiskach.

Art. 122. (1) Powołanie do zasadniczej służby wojskowej tudzież do przeszkolenia wojskowego, następuje za pomocą imiennych kart powołania. Karty powołania przesyłają komendanci rejonów uzupełnień co najmniej na 14 dni przed terminem stawienia się powołanych w jednostkach organizacyjnych Sił Zbrojnych zarządom gmin celem doręczenia ich powołanym.

(2) Powołanie osób wymienionych w art. 41 ust. (2) zdanie pierwsze do skróconej zasadniczej służby wojskowej następuje w terminie oraz przez władze określone w rozporządzeniu wykonawczym.

(3) Powołanie obowiązanych do odbycia służby wojskowej innej niż wymienionej w ust. (1) i (2) następuje przez władze wojskowe określone przez Ministra Spraw Wojskowych; Minister Spraw Wojskowych określa również sposób i termin powołania.

(4) Tryb postępowania z kartami powołania zgubionymi, zniszczonymi, nie doręczonymi lub nie przyjętymi, określa rozporządzenie wykonawcze.

Art. 123. (1) W razie mobilizacji i w czasie wojny powołanie do czynnej służby wojskowej następuje w sposób określony rozporządzeniem Ministra Spraw Wojskowych.

(2) Żołnierze rezerwy oraz pospolitego ruszenia mogą otrzymać już w czasie pokoju dokumenty wojskowe wzywające ich do czynnej służby wojskowej na wypadek mobilizacji (karty mobilizacyjne).

(3) Karta mobilizacyjna jest dla żołnierza rozkazem wojskowym, który ma być wykonany w sposób, terminie i miejscu określonym w karcie.

(4) Minister Spraw Wojskowych określa wzory kart mobilizacyjnych, sposób ich doręczenia oraz tryb postępowania w przypadku zgubienia, zniszczenia, niedoręczenia lub nieprzyjęcia karty.

Art. 124. (1) Powołani do odbycia czynnej służby wojskowej są obowiązani stawić się w sposób, terminie i miejscu oznaczonym w powołaniu.

(2) Zarządy gmin obowiązane są roztoczyć należytą i skuteczną kontrolę nad terminowym wyjazdem powołanych do czynnej służby wojskowej.

Art. 125. Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych określa:

- a) warunki oraz władze właściwe do odroczenia terminu odbywania przeszkolenia wojskowego lub ćwiczeń wojskowych;
- b) tryb postępowania w przypadkach, gdy powołany nie uczynił zadość obowiązkowi stawienia się do służby stosownie do powołania (choroba, pobyt za granicą, uchylenie się rozmyślne itp.).

Art. 126. Sposób odbywania czynnej służby wojskowej określają zarządzenia i rozkazy Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 127. Okres czynnej służby wojskowej liczy się dla wcielonych w terminie ustalonym przez Ministra Spraw Wojskowych od pierwszego dnia tego okresu, w ciągu którego ma nastąpić wcielenie, a dla wcielonych po tym okresie — od dnia wcielenia.

Art. 128. (1) Czynną służbę wojskową pełni się w jednym nieprzerwanym ciągu.

(2) Minister Spraw Wojskowych może ze względów wyszkoleniowych zarządzić przerwę w odbywaniu czynnej służby wojskowej.

Art. 129. (1) Ulgi w wykonywaniu obowiązku służby wojskowej będą stosowane względem tych osób, obowiązanych do odbycia służby wojskowej, które wykazały się czynnym udziałem w pracy przysposobienia wojskowego.

(2) Zakres tych ulg określa rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 130. Obywatelom polskim, którzy przed uzyskaniem obywatelstwa polskiego pełnili służbę wojskową w innym państwie, może Minister Spraw Wojskowych uznać tę służbę za równorzędną z zasadniczą służbą wojskową.

Art. 131. (1) Zwolnienie z czynnej służby wojskowej następuje po upływie okresu czasu przewidzianego jako czas trwania tej służby.

(2) Zwolnienia dokonywają indywidualnie przełożeni dowódcy na zasadach i w sposób określony przez Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 132. Koszty przejazdu na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej osób powołanych do czynnej służby wojskowej oraz zwolnionych z tej służby ponosi Skarb Państwa, według zasad określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

Art. 133. (1) Wojskowym dokumentem osobistym, stwierdzającym stosunek do powszechnego obowiązku wojskowego, jest dla oficerów książeczka stanu służby oficerskiej, a dla podoficerów i szeregowców książeczka wojskowa lub zaświadczenie wojskowe.

(2) Minister Spraw Wojskowych określa:

- a) wzory wymienionych w ust. (1) wojskowych dokumentów osobistych, sposób ich wystawiania i doręczania;
- b) tryb postępowania w przypadkach zagubienia, zniszczenia, niedoręczenia lub nieprzyjęcia powyższych dokumentów.

Art. 134. (1) Umowa o pracę nie może być przez pracodawcę wypowiedziana ani rozwiązana z powodu powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej, jako też w okresie między powołaniem a odbyciem tej służby — jeżeli stosunek najmu pracy w chwili powołania trwał nieprzerwanie co najmniej 6 miesięcy.

(2) Umowa o pracę nie może być również przez pracodawcę wypowiedziana ani rozwiązana z powodu powołania na przeszkolenie wojskowe lub na ćwiczenia wojskowe, jako też z powodu powołania żołnierzy rezerwy lub popołitego ruszenia do czynnej służby wojskowej ze względu na bezpieczeństwo Państwa, jak wreszcie w okresie pomiędzy powołaniem, a odbyciem tej służby.

(3) Umowy sprzeczne z powyższymi przepisami oraz umowy przewidujące wyraźnie lub pośrednio rozwiązanie umowy o pracę w związku z powołaniem do służby wojskowej lub odbywaniem tej służby są z mocy samego prawa nieważne.

Art. 135. Przepisu art. 134 nie stosuje się, jeżeli:

- a) umowa o pracę ulega — w okresie między powołaniem a odbyciem służby wojskowej — rozwiązaniu wskutek upływu terminu, na który została zawarta, lub wskutek ukończenia pracy, dla której wykonania ją zawarto;
- b) zakład pracy lub oddział zakładu pracy, do którego pracownik po odbyciu służby wojskowej powraca, już nie istnieje;
- c) zakład pracy lub oddział zakładu pracy, do którego pracownik po odbyciu służby wojskowej powraca, zmienił całkowicie technikę produkcji, przez co te rodzaje pracy, do których dany pracownik był używany, nie są już wykonywane;
- d) umowę o pracę można rozwiązać z wlny pracownika;
- e) pracownik bez ważnych powodów nie stawiał się do pracy przed upływem 2 tygodni od chwili zwolnienia go ze służby wojskowej;
- f) pracownik w czasie służby wojskowej był sądowo karany za przestępstwo z chęci zysku, albo na karę ponad 3 miesiące pozbawienia wolności.

Art. 136. Obowiązujące przepisy określają czy i o ile osobom, pozostającym w stosunku

najmu pracy, powołanym do służby wojskowej, służy w czasie tej służby prawo do wynagrodzenia.

CZĘŚĆ V.

Obowiązek meldunkowy.

Art. 137. Obowiązek meldunkowy obejmuje:

- a) obowiązek zawiadamiania o zmianie miejsca zamieszkania;
- b) obowiązek zgłaszania się na wezwanie władzy w sprawach wojskowych;
- c) obowiązek stawiania się na zebrania kontrolne.

Art. 138. (1) Obowiązkowi zawiadamiania o zmianie miejsca zamieszkania podlegają:

- a) osoby płci męskiej od 1 września tego roku, w którym kończą 17 lat życia, aż do chwili stawienia się do poboru;
- b) poborowi (ochotnicy) od chwili ogłoszenia im orzeczenia, uznającego ich za zdolnych lub czasowo niezdolnych do służby wojskowej, do chwili wcielenia ich do szeregów;
- c) żołnierze rezerwy, pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej;
- d) podoficerowie i szeregowcy urlopowani w myśl art. 74;
- e) podoficerowie i szeregowcy urlopowani na ściśle określony termin wskutek czasowej niezdolności do służby wojskowej;
- f) oficerowie stanu spoczynku bez względu na wiek — oraz podoficerowie i szeregowcy stanu spoczynku do 60 roku życia.

(2) Obowiązkowi zawiadamiania o zmianie miejsca zamieszkania podlegają również kobiety, które odbyły przeszkolenie wojskowe (art. 103 ust. (2) i (3)). Minister Spraw Wojskowych określi drogą rozporządzenia warunki i sposób wykonania tego obowiązku, oraz termin wejścia jego w życie.

Art. 139. (1) Osoby wymienione w art. 138 ust. (1) powinny zawiadamiać o każdorazowej zmianie miejsca zamieszkania właściwe urzędy meldunkowe w terminie oraz w sposób, który określi rozporządzenie wykonawcze.

(2) Osoby, zamieszkałe stale za granicą, zawiadamiają o każdej zmianie miejsca zamieszkania w terminie oraz w sposób określony rozporządzeniem wykonawczym urząd konsularny R. P., a zamieszkałe na obszarze w. m. Gdańska — Komisariat Generalny R. P. w Gdańsku.

Art. 140. Obowiązkowi zgłaszania się na wezwanie władzy podlegają osoby wymienione w art. 138 ust. (1), tudzież kobiety, które odby-

ły przeszkolenie wojskowe (art. 103 ust. (2) i (3)).

Art. 141. (1) Obowiązek zgłoszenia się na wezwanie władzy dotyczy zgłoszenia się zarówno na wezwanie władzy wojskowej, jak i cywilnej.

(2) Przedmiotem wezwania może być sprawa, dotycząca stosunku wezwanego do powszechnego obowiązku wojskowego.

(3) Obowiązek stawienia się na wezwanie władzy ma być spełniony osobiście.

(4) W razie niestawienia się na wezwanie bez usprawiedliwionych powodów, władza wzywająca może zarządzić przymusowe sprowadzenie wezwanego.

(5) Koszty stawienia się wezwanego ponosi władza wzywająca według zasad określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

Art. 142. Obowiązkowi stawienia się na zebrania kontrolne podlegają żołnierze rezerwy, pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej.

Art. 143. (1) Zebrania kontrolne przeprowadzają władze wojskowe, mają one na celu sprawdzenie ewidencji, tudzież kontrolę wojskową.

(2) Minister Spraw Wojskowych ustala terminy zebrań kontrolnych oraz określa kategorie osób, które na zebrania kontrolne mają być powołane, oraz sposób powołania na te zebrania.

(3) Sposób przeprowadzenia zebrań kontrolnych oraz zakres działania organów kontrolnych określa rozporządzenie wykonawcze.

Art. 144. (1) Powołani na zebrania kontrolne nie mają prawa do żadnych należności ze Skarbu Państwa tytułem odszkodowania z powodu zaniechania pracy lub poniesienia pewnego uszczerbku w zarobku dziennym z powodu stawienia się na zebrania kontrolne.

(2) W sprawach wypowiedzenia lub rozwiązania stosunku najmu pracy z powodu powołania na zebrania kontrolne — stosuje się odpowiednio art. 134 — 136.

Art. 145. Koszty przejazdu powołanych na zebrania kontrolne z miejsca zamieszkania do siedziby urzędu przeprowadzającego zebrania kontrolne i z powrotem ponosi Skarb Państwa według zasad określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

CZĘŚĆ VI.

Zastępczy obowiązek wojskowy.

Art. 146. Zastępczy obowiązek wojskowy polega na obowiązku bezpłatnego wykonywa-

nia pracy dla celów obrony Państwa oraz potrzeb gminy lub gromady, mających związek z tą obroną.

Art. 147. (1) Zastępczemu obowiązkowi wojskowemu podlegają:

- a) uznani za zdolnych do służby wojskowej w pospolitym ruszeniu lub do pomocniczej służby wojskowej, z wyjątkiem osób, które przesłużyły czynnie ponad 5 miesięcy, tudzież z wyjątkiem osób wymienionych w art. 50 ust. (1);
- b) przeniesieni do rezerwy z ponadkontyngentu z wyjątkiem tych, którzy przesłużyli czynnie ponad 5 miesięcy;
- c) jedyni żywicieli rodzin oraz właściciele odziedziczonych gospodarstw rolnych, odbywających służbę wojskową w myśl art. 76, z wyjątkiem tych, którzy przesłużyli czynnie ponad 5 miesięcy.

(2) W danym roku kalendarzowym nie podlegają zastępczemu obowiązkowi wojskowemu te spośród osób, wymienionych w ust. (1), które zostały powołane do odbycia przeszkolenia wojskowego lub ćwiczeń wojskowych na czas ponad 14 dni.

Art. 148. (1) Zastępczy obowiązek wojskowy trwa przez 5 lat kolejno po sobie następujących; powstaje on z dniem 1 stycznia roku kalendarzowego następującego po tym roku, w którym:

- a) osoby wymienione w art. 147 lit. a) zostały zaliczone do pospolitego ruszenia lub pomocniczej służby wojskowej;
- b) osoby wymienione w art. 147 lit. b) ukończyły 24 lata życia;
- c) osoby wymienione w art. 147 lit. c) zostały zaliczone do rezerwy.

(2) Osoby, podlegające zastępczemu obowiązkowi wojskowemu wykonywają pracę przez 6 dni w roku.

Art. 149. (1) Zastępczy obowiązek wojskowy może być spełniony tylko osobiście.

(2) Od obowiązku tego będą zwalniane osoby:

- a) niezdolne z powodu choroby lub ułomności fizycznej do żadnego rodzaju prac, wykonywanych z tytułu zastępczego obowiązku wojskowego;
- b) przebywające poza granicami Państwa;
- c) których powołanie do pracy mogłoby spowodować istotną szkodę dla interesu publicznego.

(3) Zwolnienie od obowiązku wykonywania pracy może być udzielone tylko na czas trwania uzasadniających je okoliczności faktycznych.

(4) Obowiązek wykonywania pracy, nie spełniony w ciągu jednego roku wskutek zwol-

nienia lub niepowołania do pracy, nie przechodzi na lata następne.

Art. 150. (1) Osoby, wykluczone od służby wojskowej, są wykluczone z mocy prawa od zastępczego obowiązku wojskowego przez czas trwania wykluczenia.

(2) Po upływie okresu wykluczenia osoby te podlegają zastępczemu obowiązkowi wojskowemu na zasadach określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

Art. 151. Osoby, podlegające obowiązkowi pracy, w razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa mogą być sprowadzone przymusowo.

Art. 152. (1) Osoby, podlegające zastępczemu obowiązkowi wojskowemu będą powoływane do wykonywania takiej pracy, do jakiej są fizycznie zdolne, a nadto — w miarę możliwości — jaka odpowiada ich szczególnym kwalifikacjom.

(2) Powołani do wykonywania pracy posługują się własnymi narzędziami, jeżeli je posiadają.

(3) Powołani do wykonywania pracy w miejscowości, oddalonej więcej, niż o 5 km od miejsca zamieszkania lub pobytu, mają prawo do zakwaterowania i wyżywienia. Osoby te mają również prawo do bezpłatnego przejazdu z miejsca zamieszkania do miejsca pracy i z powrotem, na zasadach określonych w rozporządzeniu wykonawczym.

(4) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, wydane w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wojskowych, Opieki Społecznej i Skarbu, określi przypadki, w których ze względu na szczególne okoliczności służby będzie prawo do zakwaterowania i wyżywienia również powołanym do wykonywania pracy w granicach gminy miejsca zamieszkania.

Art. 153. (1) W sprawach długości dnia pracy oraz bezpieczeństwa i higieny pracy stosuje się przepisy ustawodawstwa o pracy.

(2) Powołanie do wykonywania pracy pociąga za sobą w zakresie umowy o pracę i stosunku najmu pracy te same skutki, jak powołanie na ćwiczenia wojskowe.

(3) W zakresie świadczeń na wypadek utraty zdolności zarobkowej, kalectwa lub śmierci, tudzież w zakresie zachowania uprawnień z tytułu ubezpieczeń (zabezpieczeń) społecznych, wykonywanie pracy z tytułu zastępczego obowiązku wojskowego uważane będzie za równoznaczne z pełnieniem czynnej służby wojskowej.

Art. 154. Organizację pracy, sposób i czas powoływania do niej, sposób wykonywania pra-

cy, warunki i sposób zwalniania od jej wykonywania oraz tryb ustalania planu robót określili rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami Opieki Społecznej i Spraw Wojskowych oraz innymi interesowanymi ministrami.

CZĘŚĆ VII.

Przepisy ogólne.

Art. 155. (1) Osoby, na których ciąży powszechny obowiązek wojskowy, a które nie pełnią czynnej służby wojskowej, należą do kategorii osób stanu urlopowanych.

(2) W stanie osób urlopowanych pozostają:

- a) mężczyźni od dnia stawienia się do rejestracji w myśl art. 16 — do dnia stawienia się na komisję poborową;
- b) poborowi i ochotnicy, którzy otrzymali kategorię A, ponadkontyngentowi oraz poborowi zaliczeni do służby w pospolitym ruszeniu lub do pomocniczej służby wojskowej — od chwili ogłoszenia im orzeczenia właściwej władzy uznającego ich za zdolnych do służby wojskowej do chwili zaliczenia ich do stanu faktycznego jednostki organizacyjnej Sił Zbrojnych, na podstawie osobistego zgłoszenia się do służby (wcielenia);
- c) podoficerowie i szeregowcy stale urlopowani w myśl art. 74, podoficerowie i szeregowcy urlopowani na ściśle określony termin wskutek czasowej niezdolności do czynnej służby wojskowej, oficerowie, podoficerowie i szeregowcy rezerwy, pospolitego ruszenia, lub pomocniczej służby wojskowej — od chwili faktycznego zwolnienia ich z czynnej służby wojskowej do chwili ponownego zaliczenia ich do stanu faktycznego jednostki organizacyjnej Sił Zbrojnych na podstawie osobistego zgłoszenia się do służby (wcielenia).

(3) Szczególne przepisy określają stosunek służbowy osób stanu urlopowanych do władz wojskowych oraz ich odpowiedzialność przed sądami wojskowymi, odpowiedzialność dyscyplinarną i honorową.

Art. 156. (1) Osoby, podlegające powszechnemu obowiązkowi wojskowemu, zamierzające wyjechać za granicę, muszą na to uzyskać zezwolenie władzy wojskowej.

(2) Warunki udzielania zezwoleń na wyjazd za granicę, tudzież właściwość władz wojskowych do udzielania zezwoleń określa rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, a po ogłoszeniu mobilizacji lub w czasie wojny — rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych.

Art. 157. Zawarcie związku małżeńskiego przed powołaniem do odbycia zasadniczej służby wojskowej lub w czasie jej trwania nie daje prawa do odroczenia służby wojskowej lub do skrócenia czasu jej trwania, ani też w czasie pokoju do świadczeń ze strony Państwa na rzecz rodziny z tytułu pełnienia zasadniczej służby wojskowej.

Art. 158. (1) W razie zarządzenia przez sąd powszechny względem osoby, odbywającej czynną służbę wojskową, aresztu tymczasowego lub wykonania kary pozbawienia wolności przenoszącej 3 tygodnie, następuje niezwłocznie przeniesienie takiej osoby do kategorii osób stanu urlopowanych.

(2) Powołanie takiej osoby do odbycia czynnej służby wojskowej następuje po zwolnieniu jej z aresztu tymczasowego lub po odbyciu kary.

Art. 159. Władze sądowe i prokuratorskie zawiadamiają władze administracji ogólnej oraz komendy rejonów uzupełnień w przypadkach określonych w rozporządzeniu wykonawczym o wszczęciu postępowania karnego, o zarządzeniu lub uchyleniu tymczasowego aresztowania oraz o zakończeniu postępowania karnego, dotyczącego osób podlegających powszechnemu obowiązkowi wojskowemu.

Art. 160. (1) Urzędy i organa wymienione w art. 15 ust. (1) obowiązane są przysyłać niezwłocznie powiatowej władzy administracji ogólnej wyciągi z metryk zmarłych osób płci męskiej w wieku od 17 do 60 lat, celem wykreślenia nazwisk tych osób z rejestru i list poborowych.

(2) Powiatowe władze administracji ogólnej będą wyciągi te niezwłocznie po wykorzystaniu przysyłać komendantom rejonów uzupełnień celem poczynienia odpowiednich zmian w ewidencji wojskowej.

Art. 161. Przełożeni osób wymienionych w ust. (1) art. 50 obowiązani są zawiadamiać niezwłocznie powiatową władzę administracji ogólnej o wystąpieniu lub wykluczeniu duchownego ze stanu duchownego, jak również o opuszczeniu przez kandydata do stanu duchownego (ucznia, nowicjusza) seminarium, zakonu, klasztoru lub zgromadzenia.

Art. 162. Osoby obowiązane do prowadzenia ewidencji uczniów w szkołach wymienionych w art. 66 lit. a), b) i w art. 67, tudzież uczniowie i słuchacze, korzystający z odroczeń z tytułu odbywania studiów w powyższych szkołach, obowiązani są w terminie 6 tygodni, licząc od dnia opuszczenia przez ucznia szkoły, zawiadomić o tym powiatową władzę administracji ogólnej celem orzeczenia utraty prawa do odroczenia.

Art. 163. Dyrektorzy szkół wymienionych w art. 78 obowiązani są przysyłać na żądanie komendantów rejonów uzupełnień wykazy uczniów i byłych uczniów, posiadających warunki do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej według wzorów i w terminach ustalonych rozporządzeniem wykonawczym.

Art. 164. (1) Dyrektorzy szkół wymienionych w art. 78 oraz przewodniczący komisji egzaminacyjnych dla eksternów, obowiązani są przysyłać powiatowej władzy administracji ogólnej wykazy osób, które uzyskały dowód ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego przed osiągnięciem wieku poborowego określonego w art. 40 ust. (1).

(2) Wykazy mają być przesłane do dni 3 licząc od dnia uzyskania przez ucznia (eksterną) dowodu ukończenia szkoły.

(3) Rozporządzenie wykonawcze określi wzory wykazów oraz tryb postępowania w tych sprawach.

Art. 165. (1) Właściciele zakładów przemysłowych i rzemieślniczych (ich prawni zastępcy) obowiązani są zawiadamiać komendantów rejonów uzupełnień o nabyciu przez pracownika pełnych kwalifikacji zawodowych w przemyśle lub rzemiośle.

(2) Rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych określi:

- a) kategorie zakładów przemysłowych i rzemieślniczych, na których ciążyć będzie obowiązek wymieniony w ust. (1);
- b) termin i sposób wypełnienia tego obowiązku.

Art. 166. O wyborze żołnierza rezerwy, pospolitego ruszenia, albo zaliczonego do pomocniczej służby wojskowej na posta lub senatora Rzeczypospolitej, jako też o przyjęciu, zrzeczeniu się lub wygaśnięciu mandatu, zawiadamia biuro Sejmu lub Senatu właściwą komendę rejonu uzupełnień.

Art. 167. (1) W stosunku do mężczyzn, którzy ukończyli 17 lat życia i ubiegają się:

- a) o stanowisko w służbie publicznej,
- b) o zezwolenie na uprawianie przemysłu, rzemiosła lub handlu,
- c) o uzyskanie dowodu osobistego,

albo też którzy zgłaszają zmianę miejsca zamieszkania lub pobytu, — mają władze właściwe stwierdzić, czy dana osoba wypełniła obowiązki, wynikające z ustawy niniejszej.

(2) W razie stwierdzenia niewypełnienia przez daną osobę tych obowiązków właściwa władza ma powiadomić o tym powiatową władzę administracji ogólnej.

CZĘŚĆ VIII.

Przepisy karne.

Art. 168. Kto:

- a) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 15 i 160 nie przysyła w terminie władzy wyciągów z metryk urodzonych i zmarłych lub nie udziela potrzebnych wyjaśnień i odpisów;
- b) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 161 nie zawiadamia władzy o wystąpieniu lub wykluczeniu duchownego ze stanu duchownego, lub o opuszczeniu przez kandydata stanu duchownego (ucznia, nowicjusza) seminarium, zakonu, klasztoru, lub zgromadzenia;
- c) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 162 nie zawiadamia w terminie władzy o opuszczeniu przez ucznia szkoły lub wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 163 i 164 nie nadsyła wykazów uczniów;
- d) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 165 nie zawiadamia w terminie władzy o nabyciu przez pracownika kwalifikacji zawodowych w przemyśle lub w rzemiośle —

podlega karze aresztu do 1 miesiąca i grzywny do 1.000 zł lub jednej z tych kar.

Art. 169. Kto:

- a) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 138 nie zgłasza zmiany miejsca zamieszkania;
- b) wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 140 nie zgłasza się na wezwanie właściwej władzy;
- c) przez zaniedbanie ciążącego na nim obowiązku nie posiada karty mobilizacyjnej lub dokumentu wojskowego stwierdzającego stosunek danej osoby do powszechnego obowiązku wojskowego;
- d) pracę wynikającą z zastępczego obowiązku wojskowego wykonywa niedbale —

podlega karze aresztu do 1 miesiąca i grzywny do 1.000 zł lub jednej z tych kar.

Art. 170. Kto:

- a) nie zgłasza się do rejestru poborowych;
- b) przeciwdziała należytemu ułożeniu rejestru poborowych lub listy poborowych;
- c) nie zgłasza się do rejestracji zarządzonej w myśl art. 111 lub z mocy zarządzenia władzy, wydanego na zasadzie przepisów ustawy niniejszej;
- d) nie przedstawia komisji poborowej dokumentów dotyczących posiadanego wykształcenia lub zawodu, albo też podaje niezgodne z prawdą okoliczności dotyczące wykształcenia lub zawodu;

- e) odmawia przyjęcia karty mobilizacyjnej, karty powołania lub dokumentu wojskowego, stwierdzającego stosunek danej osoby do powszechnego obowiązku wojskowego, albo kartę taką lub dokument niszczy, porzuca lub oddaje innemu w posiadanie pod warunkami utrudniającymi ich natychmiastowy zwrot;
- f) zleconej mu przez władzę pracy, wynikającej z zastępczego obowiązku wojskowego, z własnej winy nie wykonuje —
 podlega karze aresztu do 2 miesięcy i grzywny do 2.000 zł albo jednej z tych kar.

Art. 171. Kto:

- a) nie stawia się przed komisją poborową lub rozpoznawczą albo przed inną władzą, powołaną do stwierdzenia zdolności do służby wojskowej;
- b) nie stawia się na wezwanie do służby pracy;
- c) nie stawia się na wezwanie władzy do pracy wynikającej z zastępczego obowiązku wojskowego;
- d) wyjeżdża za granicę, naruszając wydane w tym względzie przepisy przez Ministra Spraw Wojskowych —
 podlega karze aresztu do 3 miesięcy i grzywny do 3.000 zł albo jednej z tych kar.

Art. 172. Kto korzysta z cudzej karty mobilizacyjnej, karty powołania lub dokumentu wojskowego stwierdzającego stosunek danej osoby do powszechnego obowiązku wojskowego, albo kartę taką lub dokument innemu w tym celu używa —

podlega karze aresztu do roku i grzywny lub jednej z tych kar.

Art. 173. (1) Kto w zamiarze trwałego uchylenia się od obowiązku służby wojskowej:

- a) nie stawia się przed komisją poborową lub rozpoznawczą, albo też przed inną władzą właściwą do stwierdzenia jego zdolności do służby wojskowej;
- b) opuszcza granice Państwa Polskiego lub pozostaje za granicą —
 podlega karze więzienia do lat 3 lub aresztu do lat 3.

(2) Tej samej karze podlega ten, kto w zamiarze trwałego uchylenia się od obowiązku służby wojskowej uniemożliwia doręczenie mu karty powołania.

(3) Jeżeli sprawca popełnił czyn określony w ust. (1) lub (2) w czasie mobilizacji lub wojny —

podlega karze więzienia do lat 10.

Art. 174. (1) Kto używa oszukanych zabiegów w celu uzyskania dla siebie lub dla innej osoby odroczenia, skrócenia lub zwolnienia od służby wojskowej —

podlega karze więzienia do lat 5 lub aresztu.

(2) Jeśli czynu tego dopuszczono się w czasie mobilizacji lub wojny, sprawca —
 podlega karze więzienia do lat 10.

Art. 175. (1) Kto w celu uchylenia się od obowiązku służby wojskowej sam się na ciele uszkadza lub wywołuje u siebie rozstrój zdrowia, albo pozwala innemu na spowodowanie u niego uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia —

podlega karze więzienia do lat 10.

(2) Tej samej karze podlega ten, kto w celu uchylenia innego od obowiązku służby wojskowej powoduje u niego uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia.

(3) Tej samej karze podlega również ten, kto nakłania inną osobę lub udziela jej pomocy do popełnienia przestępstwa, określonego w ust. (1) lub (2).

(4) Jeżeli sprawca popełnił czyn, określony w ust. (1)—(3), w czasie mobilizacji lub wojny —

podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 3 lub dożywotnio.

Art. 176. (1) Kto werbuje obywateli polskich do służby w wojsku obcym lub w obcej organizacji wojskowej —

podlega karze więzienia do lat 5.

(2) Kto werbuje przebywających w Polsce obywateli obcych do służby w wojsku obcym lub w obcej organizacji wojskowej —

podlega karze więzienia do lat 2 lub aresztu do lat 2.

(3) Jeśli przestępstw, określonych w ust. (1) i (2) dopuszczono się w czasie mobilizacji lub wojny, sprawca —

podlega karze więzienia do lat 10.

(4) Jeśli przestępstw, określonych w ust. (1) i (2) dopuszczono się w czasie mobilizacji lub wojny, a werbowanie następuje do wojska nieprzyjacielskiego lub nieprzyjacielskiej organizacji wojskowej, sprawca —

podlega karze więzienia na czas nie krótszy od lat 10 lub dożywotnio.

Art. 177. Kto, będąc obywatelem polskim, przyjmuje bez zgody polskiej władzy obowiązki w wojsku obcym lub w obcej organizacji wojskowej —

podlega karze więzienia do lat 5 lub aresztu.

Art. 178. (1) Kto nakłania inną osobę lub udziela jej pomocy do popełnienia przestępstwa wojskowego —

podlega karze jako podżegacz lub pomocnik.

(2) Zamiast kary twierdzy lub aresztu wojskowego, grożącej za takie przestępstwa, stosuje się w takim samym wymiarze karę aresztu.

Art. 179. Za służbę wojskową w rozumieniu niniejszych przepisów karnych uważa się również wojskową służbę komunikacyj.

Art. 180. Jeśli jednego z czynów, określonych w art. 168—178 dopuszczono się za granicą, sprawca podlega karze niezależnie od okoliczności, czy czyn ten uznany jest za przestępstwo przez przepis obowiązujący w miejscu popełnienia.

Art. 181. W razie skazania na karę więzienia za przestępstwo, przewidziane w art. 173—178 sąd orzeka utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych, a jeżeli zachodzi nadużycie zawodu, określone w art. 48 § 1 pkt a) kodeksu karnego z 1932 r., nadto utratę prawa wykonywania zawodu.

Art. 182. (1) Przedawnienie ścigania i wyrokowania w sprawach o wykroczenia, przewidziane w art. 169 lit. a) i b), 170 lit. a) oraz w art. 171 lit. a), biegnie od chwili zgłoszenia się przed właściwą władzą lub od chwili, w której sprawca ukończył 60 lat życia.

(2) Przedawnienie ścigania i wyrokowania w sprawach o wykroczenie, przewidziane w art. 171 lit. d), biegnie od chwili powrotu sprawcy z zagranicy.

Art. 183. (1) Sprawy o wykroczenia, przewidziane w art. 168—171 należą do właściwości powiatowych władz administracji ogólnej.

(2) Sprawy jednak o wykroczenia wymienione w ust. (1), popełnione przez osoby, podlegające sądownictwu wojskowemu, należą do właściwości sądów wojskowych.

Art. 184. Grzywny, wymierzone na podstawie ustawy niniejszej, wpływają na Fundusz Obrony Narodowej.

CZĘŚĆ IX

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 185. Zaliczenie na poczet służby w wojsku polskim lub w polskiej marynarce wojennej czasu służby wojskowej, odbytej przed dniem 1 listopada 1918 roku w armiach zaborczych lub polskich formacjach wojskowych, uznanych przez Państwo, dokonane w myśl art. 119 i 120 tymczasowej ustawy z dnia 27 października 1918 roku o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. Pr. K. P. Nr 13, poz. 28) i art. 116 ustawy z dnia 23 maja 1924 roku o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 61, poz. 609), zostaje utrzymane w mocy.

Art. 186. (1) Poborowi i ochotnicy, którzy w myśl art. 51 i 63 ustawy z dnia 23 maja

1924 roku o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 61, poz. 609) mieli prawo odbywania skróconej czynnej służby wojskowej lub odroczenia terminu odbywania tej służby—zatrzymują nadal to prawo, chociażby ono nie wynikało z przepisów ustawy niniejszej.

(2) Prawo do odbywania skróconej zasadniczej służby wojskowej służy pod warunkami określonymi w art. 67 ust. (2) tym poborowym i ochotnikom, którzy ukończyli przed wciele niem do czynnej służby co najmniej 4 półroczną państwową szkołę zawodowej typu wyższego, nie zorganizowanej według zasad ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389), do której warunkiem przyjęcia na pierwszy kurs jest ukończenie co najmniej 6 klas gimnazjum 8-klasowego lub też gimnazjum nowego ustroju i w której nauka trwa nie mniej niż 3 lata.

Art. 187. Osoby, które z mocy wyroku sądowego zostały zwolnione ze służby w myśl przepisów obowiązujących w chwili wydania wyroku — są zwolnione od obowiązku wojskowego na równi z osobami wymienionymi w art. 10 ust. (1) lit. c).

Art. 188. (1) Osoby, które w myśl ustawy z dnia 23 maja 1924 roku o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 61, poz. 609) zostały zaliczone do pospolitego ruszenia bez broni (kategoria D) zostają zaliczone zgodnie z ustawą niniejszą do pomocniczej służby wojskowej.

(2) W zakresie obowiązków i praw tych osób stosuje się do nich przepisy ustawy niniejszej.

Art. 189. Podoficerowie i szeregowcy pospolitego ruszenia, którzy z mocy dotychczas obowiązujących przepisów są wolni od powszechnego obowiązku wojskowego z powodu ukończenia 50 lat życia, nie podlegają powszechnemu obowiązkowi wojskowemu z mocy ustawy niniejszej.

Art. 190. Do osób, które przed wejściem w życie ustawy niniejszej nie dopełniły obowiązków, wynikających z rozporządzenia Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 roku w przedmiocie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej (Dz. Pr. P. P. Nr 81, poz. 540) i rozporządzeń lub zarządzeń wydanych na jego podstawie — stosuje się nadal przepisy wymienionego rozporządzenia Rady Obrony Państwa.

Art. 191. (1) Osoby, które w myśl tymczasowej ustawy z dnia 27 października 1918 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. P. K. P. Nr 13, poz. 28) lub też ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiąz-

ku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 61, poz. 609) zostały uznane za całkowicie niezdolne do służby wojskowej (kategoria E), mogą być poddane ponownemu przeglądowi celem określenia ich stosunku do powszechnego obowiązku wojskowego w myśl ustawy niniejszej, jeżeli w dniu powołania do ponownego przeglądu osoby te nie ukończyły 60 lat życia.

(2) Minister Spraw Wojskowych określi kategorie osób, które zostaną wezwane do ponownego przeglądu, termin przeglądu, sposób powołania, tudzież władze właściwe i tryb postępowania w sprawach dotyczących ponownego przeglądu.

Art. 192. Do czasu całkowitego zorganizowania szkolnictwa średniego stosownie do przepisów ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) przepisy art. 196 ust. (2), dotyczące osób, posiadających dowód ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego, stosują się odpowiednio do osób, które ukończyły:

- a) szkołę średnią ogólnokształcącą państwową albo prywatną, mającą prawa szkół państwowych; albo
- b) inną szkołę krajową lub zagraniczną, państwową lub prywatną, którą Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uznał za równorzędną ze szkołą średnią ogólnokształcącą, tj. złożyły egzamin dojrzałości gimnazjalny lub seminarialny, w innych szkołach zaś ustanowiony w nich prawnie egzamin końcowy.

Art. 193. (1) Użyte w obowiązujących przepisach:

- a) określenie: „obowiązkowa służba czynna” zastępuje się w odpowiedniej liczbie i przypadku wyrazami: „zasadnicza służba wojskowa”;
- b) określenie: „pospolite ruszenie bez broni” zastępuje się w odpowiedniej liczbie i przypadku wyrazami: „pomocnicza służba wojskowa”;
- c) określenie: „powiatowa komenda uzupełnień” zastępuje się w odpowiedniej liczbie i przypadku wyrazami: „komenda rejonu uzupełnień”; skrót „P. K. U.” zastępuje się skrótem „K. R. U.”;
- d) określenie: „komendant powiatowej komendy uzupełnień” lub: „komendant P. K. U.” zastępuje się w odpowiedniej liczbie i przypadku wyrazami: „komendant rejonu uzupełnień” lub w skrócie: „komendant R. U.”.

(2) Przez rodzaje służby wojskowej wyliczone w przepisach stanowiących o zachowaniu uprawnień z tytułu ubezpieczeń (zabezpieczeń) społecznych w czasie odbywania służby wojskowej należy rozumieć: zasadniczą służ-

bę wojskową, służbę wojskową w rezerwie, służbę wojskową w pospolitym ruszeniu, pomocniczą służbę wojskową oraz uzupełniającą służbę wojskową.

Art. 194. Z dniem 1 września 1938 r. tracą moc obowiązującą:

- a) ustawa z dnia 17 czerwca 1919 r. o spisie oficerów (Dz. Pr. P. P. Nr 50, poz. 325);
- b) ustawa z dnia 11 lipca 1919 r. normująca stosunki służbowe funkcjonariuszów państwowych podczas pełnienia służby wojskowej (Dz. Pr. P. P. Nr 59, poz. 357);
- c) rozporządzenie Rady Obrony Państwa z dnia 11 sierpnia 1920 r. w przedmiocie utraty obywatelstwa Państwa Polskiego wskutek niespełnienia obowiązku służby wojskowej (Dz. Pr. P. P. Nr 81, poz. 540);
- d) ustawa z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. R. P. Nr 61, poz. 609);
- e) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 września 1934 r. o wojskowej służbie pomocniczej (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 783).

Art. 195. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i innymi interesowanymi ministrami oraz każdemu z ministrów we własnym zakresie działania.

Art. 196. (1) Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 września 1938 r.

(2) Przepisy jednak ustawy niniejszej, dotyczące:

- a) obowiązku zgłoszenia się do poboru osób wykazujących się dowodem ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego (art. 40 ust. (2), 41 ust. (2));
 - b) odroczenia skróconej zasadniczej służby wojskowej osobom wymienionym w art. 67 i warunków odroczenia tej służby;
 - c) obowiązku odbywania służby pracy przez osoby, które uzyskały dowód ukończenia szkoły (studiów) stopnia licealnego (art. 79);
 - d) obowiązku odbywania uzupełniającej służby wojskowej (art. 107—112);
- wchodzą w życie z dniem ogłoszenia ustawy.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów: *Ślawoj Składkowski*

Minister Spraw Wojskowych: *Kasprzycki*